

RENDVÉDELMI SZERVEK ÉS ALAPFELADATOK

III. KÖTET

Büntetés-végrehajtási ismeretek

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

**RENDVÉDELMI SZERVEK ÉS ALAPFELADATOK:
BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS III.**

A kiadvány a KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16-2016-00001 azonosító számú „A versenyképes közszolgálat személyzeti utánpótlásának stratégiai támogatása” elnevezésű projekt keretén belül készült. A Rendészeti ügyintéző, a Rendészeti őr, a Közzolgálati ügykezelő valamint a Közzolgálati ügyintéző szakképesítések szakképzési kerettantervéhez illeszkedő tansegédlet.

Szerzők: dr. Ragó Ferenc *bv. őrnagy*
dr. Eisemann Krisztián *c. bv. alezredes*

Szakmai lektor: Renge Gabriella *c. bv. alezredes*
Pedagógiai nyelvi lektor: dr. Tanács Eszter *bv. ezredes*

ISBN 978-963-9208-87-2

2018

TARTALOM

I. A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZET FELÉPÍTÉSE, FELADATAI	5
1.1. A büntetés-végrehajtási szervezet meghatározása	5
1.2. A büntetés-végrehajtási szervezet irányítása, vezetése	5
1.3. A büntetés-végrehajtási szervezet feladatai	6
1.4. A büntetés-végrehajtási szervezet szakfeladatai és kapcsolt szakfeladatai	10
1.5. Felkészülési kérdések	11
1.6. Fogalmak	11
II. A FEGYVERES SZERVEK INTÉZKEDÉSEINEK ELHELYEZÉSE A KÖZIGAZGATÁSI JOGALKALMAZÁS RENDSZERÉBEN	13
2.1. A büntetés-végrehajtási szervezet irányítása	13
2.2. A büntetés-végrehajtási szervezet vezetése	13
2.3. A büntetés-végrehajtási szervek eljárásai	15
2.4. Felkészülési kérdések	17
2.5. Fogalmak	18
III. SPECIÁLIS MUNKA-, BALESET ÉS KÖRNYEZETVÉDELMI SZABÁLYOK	19
3.1. Büntetés-végrehajtási munkavédelmi alapismeretek	19
3.2. Felkészülési kérdések	22
3.3. Fogalmak	23
IV. A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSNÁL RENDSZERESÍTETT KÉNYSZERÍTŐ ESZKÖZÖK, ALKALMAZÁSUK ELTÉRŐ SZABÁLYAI	24
4.1. Bevezetés	24
4.2. A rendszeresített kényszerítő eszközök	25
4.3. A löfegyverhasználat	27
V. BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI REINTEGRÁCIÓS ALAPISMERETEK	28
5.1. A büntetés-végrehajtás működését meghatározó (jog)szabályok	28
5.2. A reintegrációs tevékenység pedagógiai hagyományai	28
5.3. A reintegrációs tevékenység történeti ideológiai változásai	29
5.4. A szabadságvesztés végrehajtásának célja	29
5.5. A reintegrációs tevékenység fogalma, története	29
5.6. A reintegrációs tevékenység eszközei, ösztönzés, fegyelmezés-jutalmazás	30
5.7. Egyes speciális fogvatartotti csoportok és részlegek	31
5.8. A reintegráció resztoratív elemei	33
5.9. A börtön sajátos környezete és személyzete, a fogvatartotti hierarchia, informális háló	34

VI. REINTEGRÁCIÓ A GYAKORLATBAN.....	35
6.1. A reintegrációs programok	35
6.2. A reintegrációs programok elemzése, készítése	35
6.3. Művelődés, sport, szabadidő.....	39
6.4. Családi-, társadalmi kapcsolatok támogatása	37
6.5. Vallásgyakorlás, lelki gondozás.....	38
6.6. Reintegrációs őrizet.....	38
VII. A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZET ETIKAI KÓDEXE.....	39
7.1. Bevezetés	39
7.2. A büntetés-végrehajtási sajátosságok	40
7.3. Az Etikai Kódex érvényesülése szolgálatban.....	40
7.4. Az Etikai Kódex érvényesülése szolgálaton kívül.....	41
7.5. Az etikai eljárás	42

I. A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZET FELÉPÍTÉSE, FELADATAI

E fejezet a büntetés-végrehajtási szervezetről szóló alapismereteket taglalja, meghatározza a büntetés-végrehajtási szervezet helyét az állami szervezetrendszerben, bemutatja a szervezet feladatait, szakfeladatait és kapcsolt szakfeladatait, illetőleg ismerteti a működésére vonatkozó legalapvetőbb sajátosságokat és annak jogszabályi hátterét.

1.1. A büntetés-végrehajtási szervezet meghatározása

A büntetés-végrehajtási szervezetnek az állami szervek körében történő elhelyezéséhez elengedhetetlenül szükséges a büntetés-végrehajtás fogalmának megismerése. Büntetőjogi értelemben a büntetés-végrehajtás szorosan kapcsolódik az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez. Ez azt jelenti, hogy a közösség védelme érdekében az együttélés szabályait súlyos mértékben megszegő személyek egyes magatartásait az állam a büntető törvényben foglaltan bűncselekménynek nyilvánítja és az elkövetőkkel szemben joghátrányok (=büntetőjogi szankció: büntetések és intézkedések) kiszabását rendeli el.

A büntetés-végrehajtás ebben az értelemben az állam büntetőjogi igénye – büntetőeljáráson keresztül történő – érvényesítésének utolsó, lezáró szakasza. Míg az első szakaszban a nyomozóhatóságok a bűncselekmények felderítése, bizonyítékok beszerzése és vizsgálata során előkészítő tevékenységet folytatnak, a második szakaszban a bírói eljárás során kerülhet sor a bűncselekmény elkövetőjének felelősségre vonására. Amennyiben a bíróság megállapítja a terhelt büntetőjogi felelősségét és a büntető igazságszolgáltatás során büntetést szab ki vagy intézkedést rendel alkalmazni (együtt: szankció), akkor kerül sor ezek végrehajtására a jogszabályokban meghatározott szervek által.

Szervezeti értelemben tehát a büntetés-végrehajtás azon szervek körét jelenti, melyek részt vesznek a kiszabott büntetések és intézkedések végrehajtásában, melyek feladata, hogy a büntetőeljárás alá vont személlyel szemben ténylegesen érvényesítsék a társadalom rosszallását kifejező joghátrányokat. Ugyanakkor látni fogjuk azt is, hogy a büntetés-végrehajtásért felelős szervezetek rendszere rendkívül színes és sokrétű, az egyes büntetések és intézkedések végrehajtásában különböző állami szervek vesznek részt, melynek egyik részelemét képezi a Büntetés-végrehajtási Szervezet.

A büntetés-végrehajtási szervezet külön törvényben meghatározott, sajátos feladatokat ellátó állami, fegyveres rendvédelmi szerv.

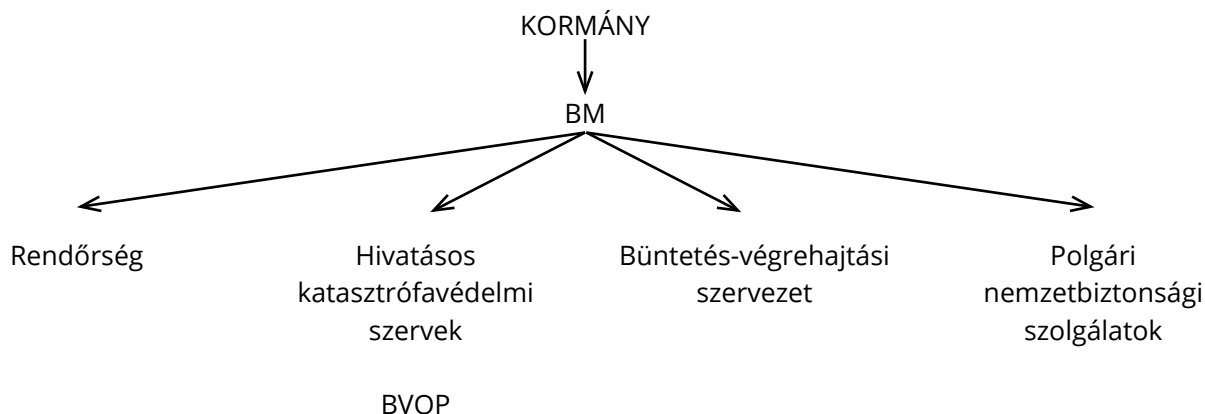
1.2. A büntetés-végrehajtási szervezet irányítása, vezetése

Jogállását tekintve a büntetés-végrehajtási szervezet működését **a Kormány, a belügyminiszter útján irányítja**. A különböző országok kormányzati rendszereiben a büntetés-végrehajtás elhelyezkedése az állami szervezetrendszerben számtalan eltérést mutat. A büntető igazságszolgáltatási rendszerhez fűződő szoros

kapcsolata alapján a korábbiakban az igazságügyi közigazgatás irányítása alatt működött a büntetés-végrehajtási szervezet, a központi államigazgatási szervek feladatrendszerének racionalizálása alapján 2010. óta azonban a belügyi ágazat része.

A büntetés-végrehajtási szervezet **központi vezető szerve a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága**, élén a büntetés-végrehajtás országos parancsnokával.

A büntetések és intézkedések végrehajtása felett **törvényességi felügyeletet az ügyészség** gyakorol. A büntetés-végrehajtási szervek önálló jogi személyek.

1.3. A büntetés-végrehajtási szervezet feladatai

A büntetés-végrehajtási szervezet feladatait a büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvényben (továbbiakban: Bv. Szervezeti Törvény vagy Bv. Sztv.) határozza meg:

A büntetés-végrehajtási szervezet (a továbbiakban: bv. szervezet) **a külön törvényben meghatározott** szabadságelvonással járó büntetéseket, intézkedéseket, büntetőeljárási kényszerintézkedéseket, a szabadságvesztésből szabadultak utógondozását, valamint a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői **feladatokat végrehajtó** állami, fegyveres rendvédelmi szerv.

A büntetés-végrehajtási szervezet sajátos, a külön törvényben (Bv. Szervezeti törvény) **felsorolt feladatokat ellátó, állami, fegyveres rendvédelmi szervezet.**

A büntetés-végrehajtási szervezet **egyedi, sajátos feladatokat lát el**, hiszen nincs más szervezet, amelynek ilyen jellegű állami feladatok (szabadság-elvonással járó büntetések, intézkedések, stb. végrehajtása) lennének meghatározva. A törvényi megfogalmazásból ugyanakkor kiderül, hogy egyrészt nem az összes büntetés és intézkedés végrehajtásáért a büntetés-végrehajtási szervezet felelős, valamint feladata a még jogerősen el nem ítélt személyek esetében egyes büntetőeljárási kényszerintézkedések, valamint az utógondozás és a szabálysértési elzárás végrehajtása is.

Az alábbi táblázat alapján áttekinthető, hogy mely feladatok ellátása hárul konkrétan büntetés-végrehajtási szervezetre.

A büntetések, intézkedések, kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáért felelős állami szervek rendszere	
Feladatrendszer	Végrehajtásért felelős szerv
A büntetőjogi szankciórendszer (hatályos Büntető Törvénykönyv jogkövetkezményei)	
Büntetések:	
A szabadságvesztés	Bv. Szervezet
Az elzárás	Bv. Szervezet
A közérdekű munka	Pártfogó Felügyelői Szolgálat
A pénzbüntetés	Törvényszék Gazdasági Hivatala
A foglalkozástól eltiltás	A foglalkozást engedélyező szerv
A járművezetéstől eltiltás	A kormányhivatalok járási hivatalai
A kitiltás	Rendőrség
A sportrendezvények látogatásától való eltiltás	Rendőrség
A kiutasítás	Idegenrendészeti Hatóság
Mellékbüntetés:	
A közügyektől eltiltás	A tiltással érintett szerv, vagy szervezet
Intézkedések:	
A megrovás	Bíróság, ügyészség
A próbára bocsátás	Bíróság
A jóvátételi munka	Pártfogó Felügyelői Szolgálat
A pártfogó felügyelet	Bv. Szervezet , Pártfogó Felügyelői Szolgálat
Az elkobzás	Törvényszék Gazdasági Hivatala
A vagyoneklobzás	Bírósági végrehajtó
Az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele	Bírósági végrehajtó
A kényszergyógykezelés	Bv. Szervezet (IMEI)
A javítóintézeti nevelés	Javítóintézet

A hatályos büntetőeljárás törvény szerinti szabadságelvonással járó kényszerintézkedések	
Az előzetes letartóztatás	Bv. Szervezet , Rendőrség, Javítóintézet
Az ideiglenes kényszergyógykezelés	Bv. Szervezet (IMEI)
Az őrizet	Rendőrség
A rendbíróság helyébe lépő elzárás	Bv. Szervezet
Büntetés-végrehajtási jogintézmény (speciális feladatok)	
Az utógondozás	Bv. Szervezet , Pártfogó Felügyelői Szolgálat
Szabálysértési szankciórendszer	
Szabálysértési elzárás	Bv. Szervezet , Rendőrség

Az állami jelző arra utal, hogy e feladatok megvalósítása kizárólag az állam szerveinek a kötelezettsége és tevékenységét ebből kifolyólag állami költségvetés keretein belül látja el.

A hatalmi ágak megosztásának elve alapján a büntetés-végrehajtási szervezet **a végrehajtó hatalom része**, a közigazgatáson belül a központi államigazgatási szervek felsorolásakor, mint **rendvédelmi szervet** neve-síti a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény.

Rendvédelmi szervként a büntetés-végrehajtási szervezet **feladatai törvényes ellátásával járul hozzá a közrend és a közbiztonság erősítéséhez**. Tekintettel arra, hogy a büntetés-végrehajtás minden esetben valamely az állampolgárt egyébként megillető alapvető jogot korlátoz, ezért garanciális szabály szerint **a büntetés-végrehajtási szervezet részére feladatot törvény határozhat meg**.

Feladatok

a) Szabadságvesztés

Amennyiben a bíróság szabadságvesztést szab ki, annak végrehajtását fogházban, börtönben vagy fegyházban rendeli végrehajtani. Tehát a bíróság az elkövetett bűncselekmény súlya alapján meghatározza a szabadságvesztés büntetés-végrehajtási fokozatát, melyet a büntetés-végrehajtási szervezet által – jogszabályban, illetve az országos parancsnok intézkedése alapján – kijelölt, lehetőleg az elítélt lakóhelyéhez legközelebb eső bv. intézetben hajtják végre. A végrehajtás helye ebben az esetben az ún. országos bv. intézetek, vagy más néven „letöltő házak”.

b) Elzárás

Mint szabadságelvonó büntetőjogi büntetést a külön jogszabályban kijelölt bv. intézetben hajtják végre, az elzárás végrehajtására a szabadságvesztés fogház fokozatára irányadó szabályokat kell alkalmazni.

c) A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői feladatok végrehajtása

A szerteágazó pártfogó felügyelői tevékenységek végrehajtására korábban egységes szervezeti ke-retek között került sor. 2015. évtől a büntetés-végrehajtási szervezet az elítéltek társadalmi visszail-leszkedésének eredményesebbé tétele érdekében egyes – a szabadságvesztés végrehajtásához kap-csolódó feladatokat átvett a Pártfogó Felügyelői Szolgáltatástól, ezzel egyidejűleg a tevékenységet végző pártfogó felügyelők a hatékony feladatellátás érdekében a büntetés-végrehajtás személyi állományá-ba kerültek át:

- a feltételes szabadsággal összefüggésben készítendő pártfogói vélemény elkészítése
- meghatározott esetekben környezettanulmányok elkészítése

- a gondozás és az utógondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység
- a feltételes szabadság tartama alatti pártfogó felügyelet végrehajtása

d) **Kényszergyógykezelés végrehajtása**

A kényszergyógykezelés egy büntetőjogi intézkedés. A személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekmény elkövetőjével szemben kell alkalmazni, ha elmeműködésének kóros állapota miatt nem büntethető, és tartani kell attól, hogy hasonló cselekményt fog elkövetni, feltéve, hogy büntethetősége esetén egyévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést kellene kiszabni. A végrehajtás helye ebben az esetben az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet.

e) **Előzetes letartóztatás végrehajtása**

Az előzetes letartóztatás a szabadsághoz, a szabad mozgáshoz és a tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogot elvonó büntetőeljárás kényszerintézkedés, melyet a büntetőeljárás eredményessége érdekében a terhelttel szemben kizárólag a bíróság jogosult elrendelni. Az előzetes letartóztatás a terhelt személyi szabadságának bírói elvonása a jogerős ügydöntő határozat meghozatala előtt. A végrehajtás helye ebben az esetben elsősorban és jellemzően a megyei büntetés-végrehajtási intézetek.

f) **Ideiglenes kényszergyógykezelés végrehajtása**

Az ideiglenes kényszergyógykezelés a büntetőeljárás kényszerintézkedések közé tartozik. Lényegét tekintve a kóros elmeállapotú terhelt személyi szabadságának bírói elvonása jogerős ítélet nélkül. Akkor van helye, ha megalapozottan lehet arra következtetni, hogy a terhelt kényszergyógykezelését el kell rendelni. A végrehajtás helye ebben az esetben az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet.

g) **A rendbíróság helyébe lépő elzárás**

A büntetőeljárás rendjének fenntartása érdekében és az eljárási kötelezettségek megszegése miatt szabható ki a törvényben meghatározott esetekben. A rendbíróságot vagy annak hátralévő részét meg nem fizetése esetén a bíróság elzárásra változtatja át.

h) **Utógondozás**

A pártfogó felügyelők által, a szabadult elítéltek körében végzett reintegrációs tevékenység. Az utógondozás a szabadságvesztés büntetés letöltését követően a szabadulás után – a szabaduló elítélt kérelme alapján – történik. Az utógondozás komplex tevékenység, kiterjed minden olyan területre, amelyben a volt fogvatartott segítséget igényel, így legfőképp a munkavállalásra, letelepedésre, szállásbiztosításra, tanulmányokra, okmányok beszerzésére és gyógykezelésre, gyógyító eljárásra.

i) **Szabálysértési elzárás végrehajtása**

A szabálysértés fogalmát a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (továbbiakban Szabs. törvény) 1.§ - ának (1) bekezdése szerint „szabálysértés az e törvény által büntetni rendelt tevékenység vagy mulasztás, amely veszélyes a társadalomra”, tehát a bűncselekményekhez képest enyhébb fokban sértik vagy veszélyeztetik a társadalom együttélési normáit. Végrehajtása az erre kijelölt büntetés-végrehajtási intézetekben történik.

1.4. A büntetés-végrehajtási szervezet szakfeladatai és kapcsolt szakfeladatai

A büntetés-végrehajtási szervezet feladatait a Bv. Szervezeti Törvényben foglaltak alapján, ágazati szinten a büntetés-végrehajtási szervezet Szolgálati Szabályzatáról szóló 21/1997. (VII. 8.) IM rendelet határozza meg. A jogszabályi feladatok végrehajtásához a büntetés-végrehajtási szervezetrendszerhez felépítése is igazodik. A szervezet szempontjából a feladatokat szakfeladatokra és kapcsolt szakfeladatokra oszthatjuk.

A **szakfeladatok** végrehajtása olyan – az elítéltekkel és egyéb jogcímen fogvatartottakkal (továbbiakban egységesen: fogvatartottak) kapcsolatos – feladatok ellátását jelenti, melyek a büntetés-végrehajtási célok elérését – főként a fogvatartottak társadalomba történő visszailleszkedését – segítik elő.

Szakfeladatok

- a) **Biztonsági szakfeladat** (fogvatartottak őrzése, felügyelete, ellenőrzése / fogvatartottak előállítása, szállítása, egyéb kísérése/ objektumvédelem, rendkívüli események felszámolása és megelőzése)
- b) **Reintegrációs szakfeladat** (elítéltek megismerése, vélemények elkészítése, büntetés-végrehajtási pártfogolási tevékenység, utógondozás, szabadidős programok szervezése)
- c) **Nyilvántartási szakfeladat** (befogadás, nyilvántartás, szabadságvesztés kezdő és utolsó napjának meghatározása, szabadítás előkészítése, előállítás-szállítás szervezése, büntetés-végrehajtási ügyek előkészítése-intézése)
- d) **Foglalkoztatási szakfeladat** (elítéltek munkáltatása, képzésükben való részvétel)
- e) **Egészségügyi szakfeladat** (elítéltek egészségügyi ellátása, közegészségügyi-járványügyi feladatok)

A **kapcsolt szakfeladatok** végrehajtásán a szakfeladatok végrehajtásában történő előkészítő, azt elősegítő infrastrukturális jellegű (háttérmunka) feladatok végzését értjük.

Kapcsolt szakfeladatok

- a) Humánpolitikai szakfeladat (állomány létszámának biztosítása, adatainak nyilvántartása)
- b) Jogi szakfeladat (büntetés-végrehajtási szerv jogi képviselője, szerződések ellenjegyzése, jogi tanácsadás, véleményezések)
- c) Gazdasági szakfeladat (pénzügyi, számviteli, beruházási, anyagi, technikai)
- d) Védelmi szakfeladat (polgári védelem)
- e) Informatikai szakfeladat (Fogvatartotti Alap-nyilvántartási Rendszer – FANY – üzemeltetése-karbantartása, informatikai technikai háttér biztosítása-karbantartása)
- f) Energetikai szakfeladat
- g) Munkavédelmi szakfeladat
- h) Környezetvédelmi szakfeladat
- i) Tűzvédelmi szakfeladat
- j) Hivatali szakfeladat (tájékoztatási, titkársági, ügykezelési)
- k) Jogszabály alapján egyéb feladatok

A büntetés-végrehajtás működését meghatározó legfontosabb jogszabályok:

- Magyarország Alaptörvénye
- 1998. évi XIX. törvény – a büntetőeljárásról

- 2012. évi II. törvény – a szabálysértésről
- 2012. évi C. törvény – a büntető törvénykönyvről
- 1995. évi CVII. törvény – a büntetés-végrehajtási szervezetről
- **2013. évi CCXL. törvény – a büntetések, az intézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról (Bv. tv. vagy Bv. Kódex)**

1.5. Felkészülési kérdések

1. Fogalmazza meg a büntetés-végrehajtási szervezet fogalmát!

Megoldás:

A büntetés-végrehajtási szervezet külön törvényben meghatározott, sajátos feladatokat ellátó állami, fegyveres rendvédelmi szerv.

2. Sorolja fel a büntetés-végrehajtási szervezet feladatait!

Megoldás:

A büntetés-végrehajtási szervezet feladatai:

- Szabadságelvonással járó büntetések/intézkedések végrehajtása
- Előzetes letartóztatás végrehajtása
- Kényszergyógykezelés végrehajtása
- Ideiglenes kényszergyógykezelés végrehajtása
- Szabálysértési elzárás végrehajtása
- A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői feladatok végrehajtása
- Utógondozás

3. Ismertesse a büntetés-végrehajtási szervezet szakfeladatait!

Megoldás:

A büntetés-végrehajtási szervezet szakfeladatai:

- Biztonsági szakfeladat
- Reintegrációs szakfeladat
- Nyilvántartási szakfeladat
- Foglalkoztatási szakfeladat
- Egészségügyi szakfeladat

1.6. Fogalmak

A büntetés-végrehajtási szervezet: külön törvényben meghatározott, sajátos feladatokat ellátó állami, fegyveres rendvédelmi szerv.

Önálló jogi személy: Olyan jogi személyiséggel bíró szervezet, amely törvényben meghatározott rend alapján jött létre, állami nyilvántartásba vették, társadalmilag elismert céllal keletkezett, valamint állandó, elkülönült szervezettel és elkülönült vagyonnal rendelkezik, illetőleg önálló vagyoni felelőssége van.

Aszakfeladatok: olyan – a fogvatartottakkal kapcsolatos – feladatok ellátását jelenti, melyek a büntetés-végrehajtási célok elérését – elsősorban a fogvatartottak társdalomba történő visszailleszkedését – segítik elő.

A kapcsolt szakfeladatok a szakfeladatok végrehajtásában történő előkészítő, azt elősegítő infrastrukturális jellegű (háttérmunka) feladatok végzését értjük

Elítélt: aki a szabadság-elvonással járó büntetést, intézkedést büntetés-végrehajtási szervnél tölti.

Egyéb jogcímen fogvatartott: a kényszergyógykezelt, a kényszerintézkedés hatálya alatt álló személy, a rendbíróság helyébe lépő elzárásra kötelezett személy és a szabálysértési elzárásra kötelezett elkövető.

Büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő: a büntetés-végrehajtási szervezethez tartozó, a szabadságvesztés büntetés végrehajtásával összefüggő pártfogói tevékenységet végző személy.

II. A FEGYVERES SZERVEK INTÉZKEDÉSEINEK ELHELYEZÉSE A KÖZIGAZGATÁSI JOGALKALMAZÁS RENDSZERÉBEN

A büntetés-végrehajtási szervek feladatainak és eljárásai rendjének megismeréséhez szükséges felvázolni a szakmai irányítás és vezetés rendszerét és rendjét, mely szorosan kapcsolódik a szervezet feladataihoz és felépítéséhez.

2.1. A büntetés-végrehajtási szervezet irányítása

Mint azt a büntetés-végrehajtási szervezet felépítésénél és jogállásánál megismerhettük **a büntetés-végrehajtási szervezet működését a Kormány a belügyminiszter útján irányítja.**

A belügyminiszter főbb – a büntetés-végrehajtást érintő – feladatai:

- Felelős a büntetés-végrehajtási szervezet törvényes működéséért
- A büntetés-végrehajtási szervezetre vonatkozóan törvények és egyéb döntések tervezeteit készíti elő az Országgyűlés és a Kormány részére
- Rendeleteket alkot, és utasítások útján szabályozza a büntetés-végrehajtási szervezetet
- Dönt büntetés-végrehajtási szerv létrehozásáról, átalakításáról, megszüntetéséről
- Rendszerezíti a büntetés-végrehajtási szervezetnél alkalmazható kényszerítőeszközöket, fegyverzeti-, egyenruházati anyagokat, hír és biztonsági rendszereket

A belügyminiszter a büntetés-végrehajtási szervezet részére egyedi utasítást az országos parancsnok útján adhat (**a szolgálati út** betartásával).

2.2. A büntetés-végrehajtási szervezet vezetése

Az országos parancsnok a jogszabályok és a belügyminiszter döntéseinek keretei között vezeti a büntetés-végrehajtási szervezetet. Az országos parancsnok a büntetés-végrehajtási szervezet személyi állományának szolgálati elöljárója, illetve felettese. Az országos parancsnok képviseli a büntetés-végrehajtási szervezetet.

Az országos parancsnok főbb feladatai:

- Gondoskodik a büntetés-végrehajtási szervezet törvényes működéséről
- Előterjesztést, javaslatot tesz a belügyminiszter felé
- Utasításokat (normatív) és szakutasításokat (nem normatív) ad ki
- Meghatározza a már rendszeresített kényszerítőeszközök, fegyverzeti-, egyenruházati anyagok, hír és biztonsági rendszerek, illetve egyéb technikai eszközök típusát és készletnormáit
- Munkáltatói jogokat gyakorol

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága főbb feladatai:

- előkészíti az országos parancsnok utasításait, szakutasításait
- felügyeli, ellenőrzi és szakmailag irányítja a büntetés-végrehajtási szervek szolgálati feladatainak végrehajtását (szolgálatok, főosztályok útján történik)
- a büntetés-végrehajtási szervezet költségvetési keretéből biztosítja a büntetés-végrehajtási szervek részére szükséges feltételeket és ellenőrzi költségvetésüket (éves költségvetés biztosítása)
- együttműködik a büntetések és az intézkedések végrehajtásában közreműködő, illetve a végrehajtást segítő állami szervekkel és egyesületekkel, vallási közösségekkel, alapítványokkal és személyekkel, továbbá az érintett nemzetközi szervezetekkel (együttműködési megállapodás alapján)
- végzi a honvédelemmel, polgári és katasztrófavédelemmel, munka- és tűzvédelemmel kapcsolatos központi feladatokat

A Büntetés-végrehajtási szervek és feladataik

- Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága - büntetés-végrehajtási intézetek - büntetés-végrehajtási intézmények - gazdálkodó szervezetek (kft.-k)	}	büntetés-végrehajtási szervek

A büntetés-végrehajtási szervek önálló jogi személyek, vagyis olyan társadalmi szervezetek, amely jogképesek, azaz a saját nevükben jogokat szerezhhetnek és kötelezettségeket vállalhatnak (pl.: szerződéseket köthet). Büntetés-végrehajtási szerv létrehozásáról, átalakításáról vagy megszüntetéséről a belügyminiszter dönt. A büntetés-végrehajtási szerveket az általuk ellátott feladatok alapján 3 csoportba sorolhatjuk.

Büntetés-végrehajtási intézetek

A büntetés-végrehajtási intézetek a fogvatartottak elhelyezésére létesültek. Az országos és regionális intézetekben, az úgynevezett „letöltő házakban” elsősorban a jogerősen elítélteket tartják fogva, míg a megyei házak jellemzően az előzetes letartóztatás végrehajtásának helyszínei. A büntetés-végrehajtás során a fogvatartottak egészségügyi ellátásáról a Büntetés-végrehajtás Központi Kórháza gondoskodik. A kóros elmeállapotú fogvatartottak gyógykezelését, elmemegfigyelését és kivizsgálását az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet (továbbiakban: IMEI) végzi. A büntetés-végrehajtási intézetet a parancsnok, a főigazgató főorvos vagy igazgató irányítja.

Intézetek alapíthatók:

- a büntetések és intézkedés jellegére tekintettel (országos / megyei intézet)
- a végrehajtási fokozatra tekintettel (fegyház, börtön, fogház – pl.: Budapesti Fegyház és Börtön, Tisza-löki Országos Büntetés-végrehajtási Intézet)
- a fogvatartottak életkorára, nemére tekintettel (fiatalkorúak – Tököli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet, nők – Kalocsai Fegyház és Börtön)
- a fogvatartottak – közöttük a kóros elmeállapotúak – gyógykezelésére, elmemegfigyelésére és kivizsgálására tekintettel (IMEI, Bv. Központi Kórház)
- a végrehajtás egyéb, sajátos körülményeire tekintettel

Büntetés-végrehajtási intézmények

- végzi a büntetés-végrehajtási szervek anyagi-technikai ellátását (BVOP KAR – Központi Anyagraktár)
- ellátja a személyi állománnyal kapcsolatos szociális és egészségügyi feladatokat (személyi állomány rehabilitációja – Igal, Pilisszentkereszt)

- ellátja a személyi állomány oktatását, továbbképzését (BVOTRK – Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási Továbbképzési és Rehabilitációs Központja, a Nemzeti Közszerológati Egyetem (NKE) Rendészet-tudományi Kar büntetés-végrehajtási tanszék)

Gazdasági társaságok

A büntetés-végrehajtási szervek között sajátos helyet foglalnak el a fogvatartottak foglalkoztatására létrejött gazdálkodó szervezetek. Ezek létesítésének törvényi célja – a szabadságvesztés büntetés céljával összhangban – a végrehajtás során a fogvatartottak munkáltatásának biztosítása.

E cél megvalósulásában működnek közre a büntetés-végrehajtási gazdasági társaságai, amelyek szakmai profiljuk alapján a mezőgazdasági valamint az ipari, ezen belül főként a könnyűipari ágazathoz tartoznak. Ma már szolgáltatási tevékenység végzésében is részt vesznek (mosodai szolgáltatás, pet-palack válogatás, stb.)

2.3. A büntetés-végrehajtási szervek eljárásai

A Belügyminisztérium irányítása alá tartozó fegyveres állami rendvédelmi szervek közül a Rendőrség és a Katasztrófavédelem a törvényes feladataik ellátása során többek között mint közigazgatási jogalkalmazó szerv jár el. A hatósági forma (közlekedésrendészet, igazgatásrendészet, tűzrendészet, stb.) elsősorban a rendészeti típusú feladatok végrehajtásakor érvényesül. Ezen szervek hatósági eljárásaikban, a közigazgatási jogalkalmazás során többnyire az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvényt (Ákr.) alkalmazzák. Ebben az esetben egy viszonylag egységes eljárásrendben alkalmazzák az adott tevékenységre vonatkozó (anyagi) jogszabályokat.

Ezzel szemben a büntetés-végrehajtási szervezet feladata az állam büntetőjogi igényének érvényesítése során egyes szabadságelvonással járó büntetések és intézkedések (pld. szabadságvesztés büntetés, kényszergyógykezelés), illetve jogerős ítélet hiányában egyes büntetőeljárású kényszerintézkedések (pld. előzetes letartóztatás, ideiglenes kényszergyógykezelés) végrehajtása. A büntetés-végrehajtás eljárásai nem sorolhatóak a hagyományos hatósági, illetve rendészeti típusú eljárási formák közé, mert bár az eljárás alanya az állampolgár, akárcsak az ügyfél a hatósági eljárásban, azonban fogva tartása révén speciális jogi helyzetben van. A bv. szervek eljárásaik során nem hatóságként járnak el, az Ákr. szabályait nem alkalmazzák a büntetés-végrehajtási jogviszonyban résztvevő személyekre. Ez azt jelenti, hogy a fogvatartással kapcsolatos szabályok (anyagi jog) és a hozzá kapcsolódó eljárásrend (alaki jog) viszonylagos egységet képez a büntetések, az intézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban: Bv. tv.) keretein belül.

A büntetés-végrehajtási jogviszony

A Bv. tv. hatálya kiterjed a már ismertetett büntetésekre és intézkedésekre, kényszerintézkedésekre, a szabálysértési és egyéb elzárási formák végrehajtására, valamint az utógondozásra. A jogszabály anyagi és eljárási szabályokat tehát együttesen tartalmaz, központi jogintézménye a büntetés-végrehajtási jogviszony.

A büntetés-végrehajtási jogviszony olyan hierarchikus (alá-fölérendeltségi) jogviszony, melynek az egyik oldalán (egyik alanya) az állam képviseletében eljáró végrehajtásért felelős szerv, a mások oldalon pedig az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott áll. A jogviszony jellegéből következik, hogy a „feleket”, tehát a jogviszony alanyait – a szabadságelvonásból fakadó helyzetre figyelemmel sajátos – jogok illetik és kötelezettségek terhelik (ezek jelentik a jogviszony tartalmát).

A jogérvényesítés formái

A fogvatartott büntetés-végrehajtási ügyben vagy a fogvatartással összefüggésben kérelmet terjeszthet elő, panaszt nyújthat be, illetve megilleti a bírói felülvizsgálat, valamint a fellebbezés joga.

A fogvatartott büntetés-végrehajtási ügyében, illetve a fogvatartással kapcsolatos egyéb ügyében főszabály szerint a végrehajtásért felelős szerv azon szervezeti vezetője intézkedik vagy dönt, ahol a végrehajtás történik (általában a bv. intézet osztályvezetője, szabályzóban előírt esetben a parancsnok). Az eljárás indulhat hivatalból és kérelemre egyaránt.

A kérelem

A fogvatartotti igényérvényesítés általános módja, melyet írásban kell előterjeszteni. A hatáskörrel rendelkező szervnek a benyújtástól számított 30 napon belül kell a kérelem tárgyában döntést hoznia, mely egy esetben 30 nappal meghosszabbítható. Alapvető szabály, hogy a kérelemben foglaltakat a kérelmezőnek kell megalapoznia megfelelő indokokkal, illetve azokat alátámasztó dokumentumokkal.

A panasz

A meghozott döntés vagy megtett intézkedés ellen, valamint ezek elmulasztása miatt írásban a bv. szerv vezetőjéhez fordulhat a fogvatartott, törvényes képviselője, hozzátartozója. A panaszt a sérelmezett döntés, illetve elmulasztott intézkedéstől számított 15 napon belül lehet előterjeszteni, elbírálására 30 nap áll rendelkezésre, amely eljárási határidő egy esetben 30 nappal meghosszabbítható.

Bírósági felülvizsgálat

A panasz, mint általános jogorvoslati lehetőség mellett, amikor a döntés a végrehajtás körülményeiben lényeges változást eredményez a Bv. tv.-ben nevesített esetekben (pld. magánelzárás fenyítés, munkahely kijelölése, stb.) a fogvatartott, illetve törvényes képviselője, vagy hozzátartozója a döntéssel szemben bírósághoz fordulhat.

Fellebbezés

Amennyiben a fogvatartási ügyben a bíróságnak van jogköre eljárni (feltételes szabadságra bocsátásra, enyhébb végrehajtási szabályok alá helyezésre, vagy fokozatváltásra vonatkozó döntés), a bv. bírói eljárásban hozott határozattal szemben a fogvatartottat megilleti a fellebbezés joga.

További fórumok

A jogszabály (Bv. tv.) által rendszeresített jogérvényesítési és eljárási szabályokon felül és mellett, a fogvatartott büntetés-végrehajtási ügyében, vagy a végrehajtással összefüggésben kérelemmel vagy panasszal fordulhat a törvényességi feladatokat ellátó ügyészhez (BV. ügyész), az alapvető jogok biztosához (ombudsman), nemzetközi jogvédő szervezetekhez.

Az általános jogalkalmazási (eljárási) szabályokon felül természetesen a Bv. Kódex számtalan speciális eljárási formát, illetve eljárásrendet is meghatároz (kártérítési eljárás, fegyelmi eljárás szabályai, kényszerítő eszközhasználat, biztonsági intézkedések, stb.).

2.4. Felkészülési kérdések

1. Nevezze meg a büntetés-végrehajtási szervezet irányító és vezető szerveit!

Megoldás:

- Kormány (miniszterelnök)
- Belügyminisztérium (belügyminiszter)
- Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (országos parancsnok)

2. Ki a büntetés-végrehajtási szervezet személyi állományának szolgálati előjárója, illetve felettese?

Megoldás:

Az országos parancsnok a büntetés-végrehajtási szervezet személyi állományának szolgálati előjárója, illetve felettese.

3. Mely szerveket nevezzük büntetés-végrehajtási szerveknek?

Megoldás:

- büntetés-végrehajtási intézetek
- büntetés-végrehajtási intézmények
- gazdasági társaságok

4. A büntetés-végrehajtási intézetek milyen okból létesültek?

Megoldás:

A büntetés-végrehajtási intézetek a fogvatartottak elhelyezésére létesültek.

5. Milyen szempontokra tekintettel alapíthatók büntetés-végrehajtási intézetek?

Megoldás:

- a büntetések és intézkedés jellegére tekintettel
- a végrehajtási fokozatra való tekintettel
- a fogvatartottak életkorára, nemére tekintettel
- a kóros elmeállapotúak gyógykezelésére, elmemegfigyelésére és kivizsgálására tekintettel
- a végrehajtás egyéb, sajátos körülményeire tekintettel.

6. Ismertesse a büntetés-végrehajtási intézmények feladatait!

Megoldás:

A büntetés-végrehajtási intézmények látják el:

- a büntetés-végrehajtási szervek anyagi-technikai ellátását
- a személyi állománnyal kapcsolatos szociális és egészségügyi feladatokat
- a személyi állomány oktatását, továbbképzését

7. A gazdasági társaságokat mely cél elérése érdekében hozzák létre?

Megoldás:

A gazdasági társaságokat a szabadságvesztés végrehajtásának célja elérése érdekében hozzák létre.

8. Melyek a fogvatartottak jogérvényesítésének jogszabályi lehetőségei?

Megoldás:

- kérelem
- panasz
- bírósági felülvizsgálat
- fellebbezés (a bv. bírói eljárásban hozott a határozattal szemben)
- további fórumok (bv. ügyész, ombudsman, jogvédő szervezetek)

2.5. Fogalmak

Szolgálati előljáró: aki szolgálati beosztása, parancs vagy utasítás alapján joga és kötelessége – akár ideiglenes jelleggel is – más személy tevékenységének az irányítása.

Szolgálati út: az előljárók és az alárendeltek közötti lépcsőzetes kapcsolat, melyen keresztül jut el az ügy vagy parancs ahhoz a személyhez, akinek intézkedési joga vagy kötelezettsége van.

Szakutasítás: a szakirányítási feladatok olyan szabályozási eszköze, mely a büntetés-végrehajtási szervek mindennapi tevékenységének általános, technikai jellegű rendezést igénylő kérdéseire adható ki, amennyiben azt jogszabály nem szabályozza.

A szabadságvesztés végrehajtásának célja: az ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.

III. SPECIÁLIS MUNKA-, BALESET ÉS KÖRNYEZETVÉDELMI SZABÁLYOK

3.1. Büntetés-végrehajtási munkavédelmi alapismeretek

Bevezető gondolat – „Ha új házat építesz, házfedeledre korlátot csinálj, hogy vérrel ne szennyezd a Te házatod, ha valaki leesik onnan!„

(idézet Mózes V. könyvéből)

Jogszabályi háttér

A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény célja, hogy az Alaptörvényben foglalt elvek alapján szabályozza az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeit. A törvény hatálya kiterjed minden szervezett munkavégzésre, függetlenül attól, hogy az milyen szervezeti vagy tulajdoni formában történik. Rendkívüli munkavégzési körülmények esetére a feladatkörében érintett miniszter által kiadott külön jogszabály e törvény figyelembevételével kivételesen indokolt esetben eltérő követelményeket, eljárási szabályokat állapíthat meg.

A büntetés-végrehajtási szervek személyi állománya vonatkozásában a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi szervek munkavédelmi feladatai, valamint foglalkozás-egészségügyi tevékenysége ellátásának szabályairól szóló 70/2011. (XII. 30.) BM rendelet.

A fogvatartottakra az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés szabályairól, a büntetés-végrehajtási szervezetnél működő, fogvatartottakat érintő foglalkozás-egészségügyi feladatokról, valamint a fogvatartottak büntetés-végrehajtási jogviszony keretében történő munkáltatásának munkaügyi ellenőrzéséről szóló 63/2014. (XII. 15.) BM rendelet vonatkozik.

A büntetés-végrehajtási szervek személyi állományának a munkavédelmi hatósági tevékenységét a munkavédelmi hatósági feladatokat ellátó egyes szervek kijelöléséről szóló 373/2011. (XII. 31.) Korm. rendeletben a Kormány az elsőfokú munkavédelmi hatósági jogkör gyakorlójaként országos illetékességgel a büntetés-végrehajtás országos parancsnokát jelöli ki.

A büntetés-végrehajtási intézetekben fogvatartottak tekintetében a munkavédelmi hatóság, valamint a munkaügyi hatósági jogkör gyakorlójának a kijelöléséről szóló 306/2014. (XII. 5.) Korm. rendelet a büntetés-végrehajtási intézetekben fogvatartottak büntetés-végrehajtási jogviszony keretében történő munkáltatása esetén munkavédelmi hatósággént első fokon a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka jár el.

Alkalmazás, foglalkoztatás munkavédelmi feltételei

Személyi feltételek

- egészségügyi alkalmasság (szükséges egészségügyi vizsgálatok) személyi állomány és fogvatartottak esetében egyaránt;

- fizikai alkalmasság (szükség szerinti fizikai felmérés) személyi állomány esetében; pszichikai alkalmasság (szükség szerinti pszichikai vizsgálatok) személyi állomány esetében;
- képesítési feltételek (szükséges szakmai ismeretek);
- munkavédelmi oktatás, vizsgáztatás (szükséges munkavédelmi ismeretek);

A munkavégzéshez szükséges munkavédelmi ismeretek megszerzéséig a munkavállaló önállóan nem foglalkoztatható.

Alapoktatás

- munkába állást megelőzően vagy hat hónapnál hosszabb ideig tartó távollét után,
- munkahely vagy munkakör megváltoztatásakor - ha a változás a munkavédelmi jogok, kötelezettségek, illetve kockázatok terén is változást eredményez - valamint az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés körülményeinek megváltozásakor,
- befogadáskor a fogvatartottak részére - a tervezett foglalkoztatásától függetlenül - számára érthető módon, az általa beszélt nyelven általános balesetvédelmi oktatást kell tartani, melyet a befogadástól számított 72 órán belül kell végrehajtani.

Ismétlődő oktatás

- a nem fizikai munkakörben dolgozók részére évente egy alkalommal,
- a termelő és karbantartó üzemekben dolgozók részére negyedévente,
- fogvatartottak esetében havonta.

Rendkívüli oktatás

- súlyos vagy szokatlan okkal összefüggő balesetek, illetve káresemények,
- addig nem ismert jelentős veszély, kockázat mutatkozása,
- a szabályozás megváltozása esetén, valamint
- ha a felügyeleti ellenőrzések tapasztalatai indokoltá teszik.

Pótoktatás

A munkavédelmi oktatásról távollévőknek pótoktatást kell tartani és ennek megtörténtét a Munkavédelmi oktatási naplóban, megkülönböztethető módon kell rögzíteni.

Munkavédelmi vizsgáztatás

- a veszélyes gépeken és veszélyes technológiákban dolgozók,
- villanyszerelők,
- hegesztők,
- az előzőekben meghatározott munkafolyamatokat közvetlenül irányító személyek esetében a munkavédelmi ismeretek elsajátításáról vizsgát kell tenni.

Tárgyi feltételek

- A munkahelyek kialakításánál, illetve az oda vonatkozó követelményrendszer meghatározásakor figyelemmel kell lenni a vonatkozó jogszabályi előírásokra, valamint a büntetés-végrehajtási szervezet feladataiból, jellegéből és az adott büntetés-végrehajtási szerv építészeti sajátosságaiból adódó speciális körülményekre.
- A munkafolyamat, a technológia, a munkaeszköz nem veszélyeztetheti a munkavállalók és hatókörben tartózkodókat.
- Az egyéni védőeszköz juttatásának belső rendjét a munkáltató az Munkavédelmi Szabályzatában határozza meg.
- A rendvédelmi célú egyéni védőeszközöket csak a büntetés-végrehajtási szervezet Rendszeresítési Szabályzatában foglalt rendszeresítési eljárás teljes körű lefolytatását követően lehet használatba venni.

A munkavédelmi szemle

Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeinek meglétét a büntetés-végrehajtási szerv a munkavédelmi szemle során köteles ellenőrizni. A büntetés-végrehajtási szerv vezetője által kijelölt személyekből álló szemlebizottság legalább negyedévenként tart munkavédelmi szemlét.

A munkavédelmi szemlebizottság tagjai

- a büntetés-végrehajtási szerv vezetője, illetve a gazdasági (műszaki) vezető, vagy helyetteseik,
- munkavédelmi felügyelő,
- az egészségügyi szolgálat képviselője,
- az ellenőrzött szervezeti egység vezetője,
- a munkavédelmi képviselő,
- a büntetés-végrehajtási szerv vezetője által kijelölt más személy.

Munkabalesetek

A személyi állomány vonatkozásában

Az a baleset, amely a munkavállalót a szervezett munkavégzés során vagy azzal összefüggésben éri, annak helyétől és időpontjától és a munkavállaló (sérült) közrehatásának mértékétől függetlenül.

A fogvatartotti állomány vonatkozásában

Az a baleset, amely a fogvatartottat szervezett munkavégzés során a részére meghatározott munkakörben, díjazás ellenében végzett munka során, díjazás nélküli munkavégzése alatt, terápiás foglalkoztatása közben, az előzőekkel összefüggésben [különösen a munkához kapcsolódó közlekedés, anyagvételezés, anyagmozgatás, tisztálkodás, szervezett étkeztetés, foglalkozás-egészségügyi szolgáltatás és a büntetés-végrehajtási szerv által nyújtott egyéb szolgáltatás igénybevétele során], illetve a munkára történő átvételtől a munkába történő átadásig éri.

Kockázatértékelés

A munkafolyamatoknál, technológiáknál, a veszélyek megelőzése, illetve károsító hatásuk csökkentése érdekében, a veszélyforrásokat és az ellenük való védekezés módját, az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeit az érintett munkavállalókkal - mind a munkahely egésze, mind az egyes munkafolyamatok tekintetében - meg kell ismertetni, a veszélyforrások ellen védelmet nyújtó egyéni védőeszközöket meg kell határozni, azokkal a munkavállalókat el kell látni, használatukra ki kell oktatni és használatukat meg kell követelni.

A büntetés-végrehajtási szerveknél a kockázatértékelés két szinten valósul meg. A munkahelyekre, munkaeszközökre, munkakörökre általános szinten, a személyi állományra vonatkozóan egyéni (individuális) szinten is kell elvégezni.

Összegzés

A munkavédelmi előírások szabályozzák az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeit, melyek feltételeinek meglétét a büntetés-végrehajtási szerv a munkavédelmi szemle során ellenőrzi. A jogszabályok előírják az alkalmazás, foglalkoztatás személyi és tárgyi feltételeit, a köteleességeket és jogokat, mind a munkáltató, mind a munkavállaló részére. A munkavédelem célja a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések elkerülése

és a munkafolyamatokkal járó veszélyek megelőzése, illetve károsító hatások csökkentése. A munkáltató munkavédelmi tevékenységét rendszerbe, egységes keretbe foglalja a kockázatértékelés, amely tehát nem más, mint gondos áttekintése annak, hogy az adott munkahelyen mi károsíthatja, veszélyeztetheti a munkavállalókat, és milyen óvintézkedések szükségesek az egészségkárosodás megelőzésére. A büntetés-végrehajtási szerveknél a kockázatértékelés két szinten valósul meg.

3.2. Felkészülési kérdések

1. A büntetés-végrehajtási szervek vonatkozásában ki az elsőfokú munkavédelmi hatósági jogkör gyakorlója?

Megoldás

A büntetés-végrehajtási szervek vonatkozásában a Kormány az elsőfokú munkavédelmi hatósági jogkör gyakorlójaként országos illetékességgel a büntetés-végrehajtás országos parancsnokát jelöli ki.

2. Sorolja fel a munkavédelmi oktatások fajtáit?

Megoldás

Alapoktatás, ismétlődő oktatás, rendkívüli oktatás, pótoktatás.

3. Milyen időközönként kell munkavédelmi szemlét tartani?

Megoldás

A büntetés-végrehajtási szerv vezetője által kijelölt személyekből álló szemlebizottság legalább negyedévenként tart munkavédelmi szemlét.

4. Mennyi és milyen szinten valósul meg a büntetés-végrehajtási szerveknél a kockázatértékelés?

Megoldás

A büntetés-végrehajtási szerveknél a kockázatértékelés két szinten valósul meg. A munkahelyekre, munkaeszközökre, munkakörökre általános szinten, a személyi állományra vonatkozóan egyéni (individuális) szinten is kell elvégezni.

5. Határozza meg a baleset fogalmát!

Megoldás

Az emberi szervezetet ért olyan egyszeri külső hatás, amely a sérült akaratától függetlenül, hirtelen vagy aránylag rövid idő alatt következik be és sérülést, mérgezést vagy más (testi, lelki) egészségkárosodást, illetőleg halált okoz.

3.3. Fogalmak

Büntetés-végrehajtási orvos: büntetés-végrehajtási intézet (a továbbiakban: büntetés-végrehajtási intézet) alkalmazásában vagy szerződéses jogviszony keretein belül – a fogvatartottak gyógyító-megelőző ellátása céljából – a rend- és honvédelmi alapellátás feltételeinek megfelelő orvos.

Baleset: az emberi szervezetet ért olyan egyszeri külső hatás, amely a sérült akaratától függetlenül, hirtelen vagy aránylag rövid idő alatt következik be és sérülést, mérgezést vagy más (testi, lelki) egészségkárosodást, illetőleg halált okoz.

Szolgálati kötelemekkel összefüggő baleset: a munkavédelemről szóló törvényben meghatározott munkabaleseten túl az a baleset, amely a hivatásos állomány tagját

- azonnali szolgálatba, munkába rendelés esetén a rendelkező szóbeli vagy írásbeli parancs vagy utasítás vételétől számított időtől a szolgálatteljesítés, munkavégzés helyére történő megérkezéséig, valamint onnan lakóhelyére menet közben,
- kiképzési terv, napirend szerint előírt gyakorlati foglalkozásokon, a fizikai állóképesség fenntartásával kapcsolatos szervezett sportfoglalkozásokon,
- a rendvédelmi szervek tömegkapcsolatainak erősítése céljából a rendvédelmi szerv által szervezett sportversenyeken, speciális rendezvényeken, bemutatókon érte.

Foglalkozási megbetegedés: a munkavégzés, a foglalkozás gyakorlása közben bekövetkezett olyan heveny és idült, valamint a foglalkozás gyakorlását követően megjelenő vagy kialakuló idült egészségkárosodás.

Kockázat: a veszélyhelyzetben a sérülés vagy az egészségkárosodás valószínűségének és súlyosságának együttes hatása.

Pszichoszociális kockázat: a munkavállalót a munkahelyén érő azon hatások (konfliktusok, munkaszervezés, munkarend, foglalkoztatási jogviszony bizonytalansága stb.) összessége, amelyek befolyásolják az e hatásokra adott válaszreakcióit, illetőleg ezzel összefüggésben stressz, munkabaleset, lelki eredetű szervi (pszichoszomatikus) megbetegedés következhet be.

Rendvédelmi célú egyéni védőeszköz: a rendvédelmi szerv kiképzési és szolgálati feladatainak ellátásához, kifejezetten a rendvédelmi szervek részére kifejlesztett, gyártott, egyénileg használt, az élet, testi épség és egészség megóvását szolgáló védőfunkciójú eszköz.

IV. A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSNÁL RENDSZERESÍTETT KÉNYSZERÍTŐ ESZKÖZÖK, ALKALMAZÁSUK ELTÉRŐ SZABÁLYAI

4.1. Bevezetés

Az állam az akaratát, a jogszabályok betartását végső esetben kényszereszközök útján is érvényesíti. Nincs ez másképpen a büntetés-végrehajtásnál sem, a szervezet hivatásos állományú munkatársai számára a rend és a fegyelem fenntartása érdekében kényszerítő eszközök állnak a rendelkezésére. **A fogvatartás rendjét és biztonságát** a fogvatartott önkéntes jogkövetésre való ösztönzésével, a jogszabálynak megfelelő őrzéssel, felügyelettel és ellenőrzéssel, valamint biztonsági és egyéb szükséges intézkedések megtételével, **indokolt esetben kényszerítő eszköz alkalmazásával kell biztosítani.**

A büntetés-végrehajtási szervezetenél rendszeresített **kényszerítő eszközök köre** szűkebb a rendőrségénél, felhasználása pedig a fogvatartás tényéhez, a fogvatartottak jelenlétéhez igazodik. A büntetés-végrehajtási szervezetenél rendszeresített kényszerítő eszközök: testi kényszer, bilincs, könnygáz, elektromos sokkoló, gumibot, traumatikus és irritáló lőszer, szolgálati kutya, lőfegyver (erősorrendben).

A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény alapján kényszerítő eszköz **fogvatartottal szemben** akkor alkalmazható, ha:

- a bv. szerv rendjét, biztonságát sértő vagy veszélyeztető magatartást tanúsít;
- bármely személy életét, testi épségét, személyes szabadságát sérti vagy veszélyezteti;
- bűncselekmény megakadályozása érdekében szükséges.

A bv. szerv rendje azon állapot, amelyben a törvény által meghatározott feladatok végrehajtása zavartalanul megvalósulhat. Ezt a rendet a bv. szervnek kell kialakítani és fenntartani. A fogvatartottak számára a jogszabályokon kívül az intézet házirendjében kell meghatározni a fogvatartás rendjét. A bv. szerv rendjébe tehát minden hatályos jogszabály, valamint belső rendelkezés beletartozik.

Kényszerítő eszköz alkalmazható a **fogvatartottakon túl azzal a személlyel szemben**, aki

- a bv. szerv által fogva tartott személy életét, testi épségét, személyes szabadságát vagy a fogvatartás biztonságát sérti, illetve veszélyezteti;
- bv. szerv területén annak rendjét, biztonságát, vagy veszélyeztető magatartást tanúsít;
- a bv. szerv, illetve a személyi állomány tagja ellen támad, a személyi állomány tagját a feladatának ellátásában akadályoz vagy intézkedésre kényszerít;
- a bv. szerv vagyonát rongálja, és azt felhívásra sem hagyja abba.

A büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos szolgálati jogviszonyban álló tagja feladatának jogszerű teljesítése során kényszerítő eszközök alkalmazására **nem csak jogosult, de köteles is** (tekintet nélkül arra, hogy éppen egyenruhát vagy polgári ruhát visel), melynek alapvető **szabályai** az alábbiak.

Az elsődleges cél, hogy **kényszerítő eszköz használatára minél ritkábban kerüljön** sor. Az esetek többségében megfelelő kommunikációval elkerülhető a kényszerítő eszköz alkalmazása. Ezt egészíti ki az a garanciális szabály, hogy a kényszerítő eszköz alkalmazására az érintettet – ha az eset körülményei lehetővé teszik – előzetesen figyelmeztetni kell, amivel az alkalmazás sok esetben szintén megelőzhető. A bv. szervezetnél ennek megfelelően az összes intézkedés kevesebb, mint egy százalékát teszi ki a kényszerítő eszközök alkalmazása.

Amennyiben mégis kényszerítő **eszköz alkalmazására** kerül sor, azt elsősorban az arányosság, valamint a kínzás, és az embertelen, megalázó bánásmód tilalma garanciális alapelvek határozzák meg az alábbi részletes tartalommal:

- csak a törvényben meghatározott eszköz alkalmazható (kivéve helyettesítés);
- csak törvényben meghatározott esetekben lehet alkalmazni;
- addig és olyan mértékben alkalmazható, amely feltétlenül szükséges;
- azt kell választani, amely elégséges az intézkedés eredményes befejezéséhez;
- az elkerülhetetlenül nagyobb sérülést az sem okozhat;
- törvény határozza meg azt, hogy mely személyekkel (pl. terhes nő, gyermek) szemben melyik eszköz és milyen feltételek mellett alkalmazható vagy tiltott;
- nincs helye további alkalmazásának, ha az ellenszegülés megtört vagy az intézkedés eredményessége e nélkül is biztosítható;
- kényszerítő eszközzel ellátni csak arra kiképzett személyt lehet;
- a fogvatartottakat előzetesen tájékoztatni kell a törvényben meghatározott kényszerítő eszközök használatának lehetőségéről;
- kényszerítő eszköz használatának törvényességét minden esetben ki kell vizsgálni.

4.2. A rendszeresített kényszerítő eszközök

a) A testi kényszer

A testi kényszer alkalmazása aktív, fizikai erő alkalmazását jelenti, különböző technikai elemek (megfogás, lefogás, ellökés, elvezetés, önvédelmi fogás) felhasználásával az ellenszegülés megtörésére. A legenyhébb, egyben a leggyakrabban alkalmazott kényszerítő eszköz, egyaránt alkalmazható passzív és aktív ellenszegülés megtörésére is. A testi kényszer azonban nem fajulhat dulakodássá vagy verekedéssé, nem sértheti a személyi állomány tagja és a bv. szervezet tekintélyét, azaz csak akkor alkalmazható, ha az intézkedő erőfölénye vagy az intézkedés alá vont személy állapota, magatartása folytán az eredményesség biztosítható.

b) A bilincs

Bilincs alkalmazható a fogvatartott támadásának, szökésének, engedély nélküli eltávolításának és önkárosításának a megakadályozására, továbbá bármely személy jogszerű intézkedéssel szembeni ellenszegülésének megtörésére. Bilincselést az erre a célra rendszeresített bilincsfajtákkal kell végrehajtani, ennek hiányában, vagy ezek meghibásodása, esetén az intézkedés céljának megvalósulását más eszköz is alkalmazható (helyettesítés tipikus esete). A bilincselés módját lehet a kezek hátra bilincselése, lábbilincselés, kéz és láb bilincselés együttes alkalmazása, illetve tárgyhoz bilincselés. A bilincs alkalmazása a gyakorlatban általában együtt jár más kényszerítő eszköz, például testi kényszer alkalmazásával.

Bilincs alkalmazható a fogvatartott mozgásának a korlátozása céljából, megelőző, biztosító céllal is, azonban ez nem kényszerítő eszköz használat.

c) A könnygáz, az elektromos sokkoló és a gumibot

Az eszközök az általuk keltett fájdalomérzet révén alkalmasak a támadás vagy az ellenszegülés megtörésére, szabályszerű használatuk azonban kizárja az élet testi épség veszélyeztetését, az egészség károsítását.

A bv. szervezetnél rendszeresített könnygáz, elektromos sokkoló eszköz, illetve gumibot alkalmazható az életet, a testi épséget, a személyi szabadságot, illetve a vagyonbiztonságot közvetlenül sértő vagy veszélyeztető támadás elhárítására és az intézkedéssel szembeni aktív ellenszegülés megtörésére. A fő különbség a három eszköz alkalmazásában, az okozott eredmény tekintetében van. Mivel az elektromos sokkoló eszközöket bevonták, így alkalmazásuk jelenleg nem lehetséges.

d) Traumatikus és irritáló lőszer

A bv. szervezetnél rendszeresített speciális, nem élet kioltására tervezett traumatikus lőszerrel, valamint irritáló töltetű lőszerrel leadott lövés alkalmazható az életet, a testi épséget közvetlenül sértő vagy veszélyeztető támadás elhárítására, a fogvatartott szökésének megakadályozására, megszökése esetén elfogására. Ezek a löszerek sérülés okozására alkalmasak, de az élet kioltására nem.

A jegyzet lezárásakor a Büntetés-végrehajtási Szervezet nem rendelkezett ilyen eszközökkel.

e) A szolgálati kutya

A szolgálati kutya – a fokozatosság elve alapján - alkalmazható szájkosárral pórázon vagy anélkül, szájkosár nélkül pórázon, illetve szájkosár és póráz nélkül. A szolgálati kutya a bv. szervezet által fogvatartott szökésének a megakadályozására, és a megszökött fogvatartott elfogására alkalmazható leghatékonyabb eszköz.

Kényszerítő eszközként csak minősített, kiképzett szolgálati kutya alkalmazható kiképzett kutyavezetővel, aki felelős a szolgálati kutya képzettsége mellett annak kondíciójáért, ápoltságáért, élelmezéséért, tisztántartásáért és egészségi állapotáért is.

Kutyatelepet kell létesíteni, ahol a szolgálati kutyák száma eléri a hat egyedet. Speciális képzettségű kutyát (bódító-és kábítószer-kereső, robbanóanyag-kereső, nyomkövető, speciális kereső) a kijelölt, regionálisnak nyilvánított intézeti kutyatelepen lehet tartani.

A bv. szervezetnél német juhász, rottweiler és belga juhász fajtákat lehet alkalmazni.

4.3. A lőfegyverhasználat

A lőfegyverhasználat szabályai alapvetően nem térnek el a rendőrségnél történő alkalmazás szabályaitól, **sajátosságait a fogvatartás** ténye, a fogvatartottak jelenléte adják. Erre tekintettel az alapvető szabályok közül itt csak azok kerülnek ismertetésre, melyek fogvatartottak esetén fokozott jelentőséggel bírnak. Lőfegyverhasználatnak csak a szándékos, személyre leadott lövés minősül. Nem minősül lőfegyverhasználatnak a figyelmeztető lövés, továbbá a tömegoszlatás, rendfenntartás céljából alkalmazott riasztólövés, valamint a speciális, nem élet kioltására tervezett traumatikus lőszerrel, irritáló töltetű lőszerrel leadott lövés. A szándékosan személyre leadott lövés azonban akkor is lőfegyverhasználatnak minősül, ha az nem okozott sérülést.

A büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állománya által **lőfegyver használható:**

- az élet elleni közvetlen fenyegetés vagy támadás elhárítására
- a testi épséget súlyosan veszélyeztető közvetlen támadás elhárítására;
- a terrorcselekmény, a jármű hatalomba kerítése vagy a közveszély okozása bűncselekmény megakadályozására vagy megszakítására;
- bűncselekmény lőfegyverrel, robbanóanyaggal, vagy az élet kioltására alkalmas más eszközzel való elkövetésének a megakadályozására;
- lőfegyver, illetőleg robbanóanyag jogosulatlan, erőszakos megszerzésére irányuló cselekmény megakadályozására;
- a bv. szerv ellen elkövetett fegyveres támadás elhárítására;
- a fogvatartott erőszakos kiszabadításának megakadályozására;
- azzal szemben, aki a nála lévő fegyvert, vagy más, az életre és testi épségre veszélyes eszközt felszólításra nem teszi le, és magatartása annak ember elleni közvetlen használatának szándékára utal.

Fogvatartott szökésének megakadályozására, illetve szökése esetén elfogására lőfegyver nem használható. Lőfegyver **csak legvégső esetben** és így is csak akkor használható, ha az intézkedés során más megoldás vagy kényszerítő eszköz alkalmazása nem vezet eredményre.

A lőfegyver **használatát** után gondoskodni kell a helyszín biztosításáról és a bv. ügyészt haladéktalanul értesíteni kell. Az eseményről valamennyi érintettnek kötelező írásos jelentést készíteni, a bv. szerv vezetőjének az esetet teljes körűen ki kell vizsgálnia, minősítenie kell az eset jogszerűségét és a megállapításokról határozatot kell hoznia.

A büntetés-végrehajtási szervezetnél **alkalmazott lőfegyverek** jelenleg félautomata pisztolyok különböző fajtái (Parabelum és PRC-9), pumpás ismétlőlőfegyver (Mosberg) és automata sorozatlövő fegyverek (AMD gépkarabély, KGP géppisztoly).

Kevésbé ismert tény, de **bv. szerv területén belül a lőfegyverviselés** lehetősége erősen korlátozott, a fogvatartottak elhelyezésére, munkáltatására és egyéb tartózkodására szolgáló helyiségbe vagy területre – rendkívüli esemény kivételével - lőfegyvert bevinni nem is lehet.

V. BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI REINTEGRÁCIÓS ALAPISMERETEK

„Ne törődj semmivel, ami független a te akaratodtól, de igyekezzél megjavítani minden dolgot, amik rajtad állnak!” Epiktétosz

5.1. A büntetés-végrehajtás működését meghatározó (jog)szabályok

2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról

16/2014.(XII.19) IM rendelet az elzárás és az előzetes letartóztatás végrehajtás szabályairól

A hatályos jog kialakítására a nemzetközi jogból jelentős hatást gyakoroltak az Európai Börtönszabályok. Jelentős szerepet töltenek be a rendszerben a hatályos jogszabályok végrehajtására kiadott közjogi szervezetszabályozó eszközök, a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának utasításai és szakutasításai.

5.2. A reintegrációs tevékenység pedagógiai hagyományai

A reintegráció fejlődését, változását jelentősen meghatározták a pedagógiai hagyományai és a humán tudományok, így az általános pedagógia, az andragógia, a kriminálpedagógia, a pszichológia, a szociológia és a kriminológia, de hatottak rá az emberrel foglalkozó tudományok vizsgálati eredményei, a magyar büntetés-végrehajtás történeti hagyományai és a mindenkori történeti-ideológiai környezet.

A kriminálpedagógia, mely a neveléstudomány azon ága, amely a hatályos büntetőjog szerint bűncselekményt elkövető, vagy a bűnöző életmódot folytató személyek szaknevelésének elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozik.

A kriminálpedagógia első máig érvényes tételeit Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827) fogalmazta meg, aki intézetet hozott létre hontalan és bűnöző gyerekek számára. Elsőként foglalkozott a reintegrációval, melynek célját a társadalomba visszavezetésben jelölte meg.

A magyar származású Kármán Elemér (1876-1927) munkássága a kriminálpedagógia önálló tudománnyá fejlesztésében jelentős. Fiatalkorúakkal kapcsolatos kutatásai alapján azt vallotta, hogy elsősorban személyiségüket, életviszonyaikat, környezetüket kell megismerni, hogy esetükben hatékony intézkedések születhessenek.

5.3. A reintegrációs tevékenység történeti ideológiai változásai

„A börtön olykor a büntetés, megtorlás helye, máskor csak arra szolgál, hogy elzárja a zavaró arcokat, megint máskor menedék azoknak, akiknek a felnőtt, szabad élet túlságosan veszélyes vagy félelmetes.” Büky Dorottya

1950-től: szocialista embertípus formálása

1960-tól: politikai-erkölcsi átnevelés kora

1970-től: személyiségformáló nevelés kora

1980-tól: a rendszerváltozást megelőző kor (alapelvek, jogok, garanciák megjelenése) 1990-től: jogállami modern végrehajtás

5.4. A szabadságvesztés végrehajtásának célja

A Büntető Törvénykönyv határozza meg a bűncselekmény elkövetőivel szemben alkalmazható szankciókat melyek közül a legsúlyosabb büntetési nem, a szabadságvesztés.

A szabadságvesztés végrehajtásának célja – ha nem tényleges életfogytig tart – az ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenységek eredményeként annak elősegítése, hogy a fogvatartott szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.

A joghátrány érvényesítése azt jelenti, hogy a büntetés a személyi szabadságot elvonja, de azt is kifejezi, hogy a fogvatartottat kizárólag a büntetés céljának eléréséhez szükséges legkisebb mértékű korlátozásoknak lehet alávetni a bv. szervezet a fogvatartott életébe csak a büntetés céljának eléréséhez szükséges mértékben avatkozik be.

5.5. A reintegrációs tevékenység fogalma, története

„A híd karfája vagyok, de nem azért vagyok, hogy belém csimpaszkodj, hanem azért vagyok, hogy segítségemmel átjuss a túlsó partra.” Richard Beauvais

A reintegráció magába foglal mindent, ami hozzájárul a fogvatartott társadalomba való visszailleszkedésének eredményességéhez, ami segíti a munkaerő-piaci integrációt, a korábbi életkörülményekből eredő hátrányok csökkentését, a személyiség és szociális készség fejlesztését azért, hogy szabadulás után jogkövető legyen.

Az első büntetési elméletekkel foglalkozók ókori filozófusok voltak, mint Protagorasz és Arisztotelész, de már Plátón is támogatta az egyéniesített, differenciált büntetés-végrehajtást.

A gondolkodásnak a **középkor** végén a szabadságvesztés önálló büntetésként történő elismerése, elterjedése adta a következő lendületet, mely így bánásmódra vonatkozó tanok, eljárásokat kialakítását igényelte. Már a kezdetektől jelen van a munkáltatás és az oktatás a börtönökben, a magatartás befolyásolására pedig megjelentek az ösztönzés – jutalmazás és fenytés – csírái is.

Hazánkban az 1878. V. sz. törvénycikk (Csemegi Kódex) adott nagy lendületet a börtönök kialakításának és bevezette a szabadságvesztést, mint önálló büntetést. Szabályai több mint 70 éven keresztül éltek és határozták meg a gyakorlatot.

A szocializmusban kezdetben a szabadságvesztés lényegét a szigorú végrehajtásban, az elszigetelésben és a munkáltatásban látták, később jelent meg a politikai-erkölcsi foglalkozás igénye is, melynek célja a szocialista embertípus elérése volt sokszor erőszakos átneveléssel. Csak az 1970-es évektől kezdődően alakult ki az a felfogás, mely az elítéltet már nemcsak kötelezettségekkel, hanem jogokkal is ellátta, ezzel a végrehajtás alanyává tette, és a korábbinál sokkal visszafogottabb célként csak a nevelését tűzte ki.

A **rendszer váltást követően** megszülettek a modern alapelvek (normalizáció, nyitottság, felelősség, progresszivitás), elkezdődött a speciális rezsim kialakítása. A szabadságvesztés feladatának az elítélt önbecsülésének fenntartását és felelősségérzetének fejlesztését határozták meg, melyhez fel kell használni a szükséges gyógyító, oktató, erkölcsi és szellemi erőforrásokat és biztosítani kell a rendszeres munkavégzés feltételeit.

Napjainkban az új szemléletmód következtében teljesedett ki a fogva tartottak jogi helyzete, valamint a bv. bíró feladatköre is strukturálódott, és bővültek a differenciált (rezsim) és progresszív végrehajtás lehetőségei. A szabadságvesztés célja a társadalmi visszailleszkedés elősegítése mellett a visszaesés csökkentése, az önbecsülés fenntartása, a felelősségérzet növelése és a munkakultúra kialakítása.

5.6. A reintegrációs tevékenység eszközei, ösztönzés, fegyelmezés-jutalmazás

„A büntetés csak akkor használ, ha a jutalmazást is gyakorolják.” Anton Pavlovics Csehov

Az elítéltek együttműködési szándékának kialakítása kapcsán az motiválás módszerének két legfontosabb eszköze a jutalmazás és fegyelmezés. A jutalom és a fenytetés egyaránt akkor éri el a célját, ha figyelembe veszi a fogvatartott adottságait, megfelelő időben és időközönként, fokozatosan alkalmazzák. Többféle formájuk létezik, s több hatáskörben adhatóak.

„Még a legaljabb ember is a mennyekig emelkedhet, ha a megfelelő jutalom lebeg a szeme előtt.” Spartacus: Az aréna istenei c. film

A jutalmazás a kívánt viselkedés megerősítése, pozitívan ösztönöz a szabályok betartására. A jutalmak nem jogosultságok, amelyek eleve járnak, hanem mérlegeléstől függően adhatóak.

Jutalomban részesíthető az elítélt példamutató magatartásáért, a munkában elért eredményéért, tanulásban tanúsított szorgalmáért, a közösség érdekében végzett tevékenységéért, élet vagy jelentős anyagi érték megmentésében, vagy súlyos veszély elhárításában vett részt.

Az elítéltnak adható jutalmak a dicséret, a kondicionáló terem díjmentes használatának engedélyezése, a látogatófogadás soron kívül vagy a látogatási idő meghosszabbítása, a személyes szükségletekre fordítható összeg növelése (vásárlás), a pénzjutalom, a tárgyjutalom, a végrehajtott fenytetés nyilvántartásból törlése, a látogató bv. intézeten kívüli fogadása, a jutalom kimaradás és eltávozás.

A jutalmazás, javaslattételi és engedélyezési folyamatból áll, azt a személyi állomány bármely tagja kezdeményezheti. Az engedélyezés a reintegrációs tiszt, egyes jutalmak esetén pedig a parancsnok hatásköre.

„Ha egyvalamiben biztosak lehetünk ebben az életben, az az, hogy ha rosszat teszünk, nem marad el a büntetés, valamikor bekövetkezik.” Váratlan utazás c. film

Fegyelmi felelősségre vonás: A börtönökben különösen nagy szükség van a rendre, a fegyelemre és az együttélési szabályok betartására. Ezek kikényszerítését szolgálja a szabályellenes cselekedet negatív következményeként a fegyelmezés.

A fenytetés célja, hogy a fegyelemsértést elkövetőt és a többi fogvatartottat visszatartsa újabb fegyelemsértés elkövetésétől, helyreállítsa a büntetés-végrehajtás rendjét és biztonságát, továbbá, hogy a fegyelemsértés elkövetőjét együttműködésre ösztönözze.

Fegyelemsértést követ el az a fogvatartott, aki a büntetés-végrehajtás rendjét szándékosan megszegi, más fogvatartottat fegyelemsértés elkövetésére szándékosan rábír, vagy más fogvatartott részére fegyelemsértés elkövetéséhez szándékosan segítséget nyújt.

Az alkalmazható fenytetések a feddés, a tartható tárgyak körének korlátozása, a programokon, rendezvényeken való részvétel korlátozása, a többlétszolgáltatások (konditerem, hűtő, vízmelegítő) használatának megvonása, a személyes szükségletekre fordítható összeg (vásárlás) csökkentése és a magánelzárás.

A magánelzárás főszabály szerint fegyházban huszonöt, börtönben húsz, fogházban tíz napig terjed, ez ellen az elítélt fellebbezéssel élhet a bv. bíróhoz, melynek a fenytetés végrehajtására halasztó hatálya van, így azt öt napon belül el kell bíráltni. A jogerős magánelzárást az elítélt az

A fegyelmi felelősség bizonyítása a bv. szervezet feladata. Az észlelt fegyelemsértést haladéktalanul, írásban jelenteni kell, mely alapján fegyelmi eljárást kell elrendelni. A fegyelmi eljárást a fegyelmi jogkört gyakorló vezető folytatja le, de csekélyebb súlyú fegyelemsértések vagy az elítélt beismerő vallomása esetén azt a reintegrációs tiszt hatáskörébe utalhatja. A fegyelmi eljárásban külön jogszabály alapján a bizonyítás és a döntéshozatal és a fellebbevitel általános szabályai érvényesülnek értelemszerűen egyszerűbb formában.

5.7. Egyes speciális fogvatartotti csoportok és részlegek

A szabadságvesztés végrehajtása során számos szakmailag eltérő igényű csoportot különböztethetünk meg, akikre sajátos igényeik miatt speciális szabályok vonatkoznak, jellemzően külön vannak elhelyezve és életrendjük meghatározása is eltérő.

„Egy 14-15 éves gyerek számára bármiféle büntetés nevetséges, mert az ilyen korú gyermek nagyon jól tudja, hogy senki, még a saját szülei sem tudják büntetéssel meggyőzni vagy fájdalmat okozni neki. Csak beszélgetéssel és önállóságra neveléssel lehet gyors javulást elérni, soha nem a kemény büntetéssel.” Anne Frank

Fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tizennegyedik, kivételesen még csak a tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem.

A fiatalkorúak eltérő büntetőjogi megítélését az életkori sajátosságaik indokolják. A velük szemben alkalmazott szankció célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányban fejlődjék, szabaduláskor ne a társai által kihasznált vagy agresszivitásra hajlamos ember legyen, tudásszintje, képzettsége növekedjen és a társadalom hasznos tagjává váljon.

A végrehajtása során a pozitív, ösztönző elemeket kell előtérbe helyezni. A fiatalkorúak szabadságvesztését külön bv. intézetben vagy javítóintézetben kell végrehajtani. Az ellátásuk térítésmentes, a tartásra fordított

költségekhez csak akkor kötelesek hozzájárulni, ha dolgoznak. A tizennyolcadik életévét be nem töltött fiatalok nem dohányozhatnak.

Kizárólag fiatalok számára biztosított lehetőség, hogy háromhavonta a börtönben szüleivel családi konzultáción, illetve pszichológus által vezetett családterápiás foglalkozáson vehet részt, ha a hozzátartozóival a viszony megromlása tapasztalható. Fiatalok nem lehet úgy elengedni a börtönből, hogy elhelyezése, ellátása, törvényes képviselője ne lenne biztosított.

A nőkkel való foglalkozás nagyobb empátiát, együttérzést kíván, őket a gyermekek hiánya, a családi kapcsolatok megromlása sokkal jobban megviseli. Ez gyakran súlyos érzelmi feszültségekhez, erőszakhoz, sok esetben nyíltan vállalt és újabb konfliktusok forrásává váló homoszexuális viszony létrejöttéhez vezet. Gyakoribb a betegségtudatba menekülés, a pszichoszomatikus eredetű probléma. A legfontosabb feladat e hatások tompítása.

A nőket a szabadságvesztés végrehajtása során a férfiaktól el kell különíteni, elhelyezésükre, egészségügyi és ruházati ellátásukra, a velük szemben alkalmazható biztonsági intézkedésekre és munkavégzésükre sajátos, fiziológiai, pszichikai adottságaikat figyelembe vevő eltérő szabályok vonatkoznak. Ilyenek például a nőknek a férfiakénál nagyobb életteret előíró, a női elítéltek formaruhájának polgári jellegét kihangsúlyozó, valamint a nagyobb higiénés, esztétikai szükségletük kielégítésére irányuló szabályok, de olyan nehéz fizikai munkát sem végezhetnek, melyre testi felépítésük miatt nem alkalmasak.

A női elítéltek munkával foglalkoztatása hagyományosan konfekcióipari jellegű. A női körletek napirendjében, a szabadidőprogramokban, a háztartási, gyermekgondozási, higiénés, testápolási, egészségügyi, családi élettel kapcsolatos ismeretek elsajátítására, készségek kialakítására kell törekedni.

A törvény különös védelemben részesíti a terhes és kisgyermekes elítélt nőket. A terhes nő a büntetésének félbeszakítását kérheti a gyermeke egy éves koráig, vagy kérheti a börtönben szült gyermeke vele együtt történő elhelyezését gyermeke egy éves koráig a kijelölt bv. intézet (Kecskemét) anya-gyermek részlegén. Ha a nő egy évnél fiatalabb gyermekét gondozza, akkor kérelmére a gyermek egy éves koráig vele együtt szintén az anya-gyermek részlegre kell befogadni és elhelyezni. A várandós nő és az anya-gyermek részlegen elhelyezett gyerek gyógyszerrel, tápszerrel, gyógyászati eszközzel ellátása térítésmentes.

A letartóztatás személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés, sokszor akár évekig is eltarthat. A **letartóztatottat** megilleti az ártatlanság vételeme, ezért jogai annyiban korlátozhatóak, amennyire az a büntető-eljárás lefolytatása érdekében szükséges.

A letartóztatás végrehajtására a fegyház szabályai az irányadóak, és azokat jelentős mértékben még szigoríthatja is a folyamatban lévő büntetőeljárás ügyésze, bírása. Idejük nagy részét emiatt a zárkában töltik, munkavégzési kötelezettségük sincs.

A zárt és ingerszegény környezetre, valamint a folyamatban lévő ügyre tekintettel a letartóztatottak erősen frusztráltak, ami komoly kihívás a velük foglalkozóknak.

Gyógyító-terápiás részleg: Az elítéltek jelentős részének a személyiségzavara, kóros élvezetek miatti leépültsége vagy szellemileg visszamaradott állapota szükségessé teszi külön csoportba helyezésüket.

Ezeket a részlegeket úgynevezett komplex, több fázisú terápiás programot valósítanak meg. A részleg házi- rendje, napirendje is eltérő. Ez az eltérés elsősorban az elítéltek állapotának megfelelő idejű és jellegű foglalkoztatásban, oktatásban, valamint pszichoterápiás kezelésben valósul meg. (egyéni, csoport- és családi

terápia, terápiás jellegű munka, tanulás, esztétikai jellegű foglalkozások, biblioterápia, filmterápia stb.). A munkát szakképzett reintegrációs tiszt irányítja, orvos és pszichológus részvételével. A terápiás kezelést jellemzően az orvos által felügyelt gyógyszeres kezelés egészíti ki.

A drog-prevenációs részleg lényege, hogy a fogvatartott önként vállalja a mentességet, és ezért az általánoshoz képest az intézet enyhébb feltételeket, kedvezményeket biztosít számára.

A részleg célja a kábítószer-mentes életmód kialakításának esélynövelése a fogva tartás ideje alatt és a szabadulást követően, valamint a kábítószer-fogyasztás terjedésének és az azzal járó biztonsági és egyéb veszélyeknek a csökkentése. A foglalkozások során előtérbe helyezik a droghasználattal kapcsolatos felvilágosítást, a megelőzés érdekében rendszeres a drogteszt.

Hosszúidős speciális részlegbe helyezhető a legalább tizenöt évi szabadságvesztését töltő elítélt, akinek magatartása, együttműködési készsége, az intézet rendjéhez való viszonya, illetve egyéni biztonsági kockázatelemzése alapján különleges kezelése és elhelyezése indokolt azért, hogy a közösségbe helyezésre felkészítést nyerjen. E részlegeken a reintegrációs tevékenység célja a bv. intézetben belüli értelmes élet kialakítása, a reménytelenség miatti depresszív állapot kezelése, az egyéni törekvések támogatása.

Az alacsony biztonsági kockázatú részlegbe az az elítélt helyezhető el, akinek fogvatartása nem igényli magas szintű biztonsági védelmi eszközök alkalmazását. Jellemzően rövidebb tartamú szabadságvesztést töltenek vagy gondatlan bűncselekmény miatt kerültek elítélésre. A részlegen csökkenthető az életrend meghatározottsága. Az elítélt a szabadidejét szabadon használhatja fel, szabadon mozoghat az intézet kijelölt területén, rendszeresen hazamehet.

5.8. A reintegráció resztoratív elemei

A helyreállító vagy resztoratív igazságszolgáltatás egy olyan, hazánkban még viszonylag kevésbé ismert és alkalmazott alternatív igazságszolgáltatási rendszer, amely elsősorban a bűncselekmény következtében az egyén, a kapcsolatok és a közösség által elszenvedett károk helyreállítását célozza meg. Az alapvető célok az áldozatok irányába tanúsított együttérzés, a felelősségvállalás kialakítása, a következményekkel való szembesítés, a megbánás, a jóvátétel, a megbékélés és a megbocsátás.

A resztoratív technikákra példa az elítélt által minden, a közösség érdekében elvégzett tevékenység. Kifejezetten ezt szolgálja a közvetítői eljárás, a családi döntéshozó konferencia szervezése, valamint a közösségi jóvátételi programok.

A **közvetítői eljárás** más fogvatartott sérelmére elkövetett fegyelmi cselekmény által kiváltott konfliktust kezelő eljárás.

A **családi döntéshozó konferencia** során az elítélt által meghívott és a bv. intézet vezetése által jóváhagyott családtagok, barátok közösen fogalmazzák meg a sikeres reintegráció szempontjából legfontosabb kérdéseket egy külső semleges személy (facilitátor) irányításával.

A **közösségi jóvátétel** olyan tevékenység, amely az okozott sérelem, kár szimbolikus helyreállítására irányul, ezáltal alkalmas a szűkebb- és tágabb értelemben vett közösség kiengesztelésére, befogadó attitűdjének erősítésére. Célja a szembesítés az elkövetett bűncselekménnyel, a tudatosság növelése és felelősségvállalás elősegítése, valamint a közösségi értékekhez való elköteleződés erősítése. További cél a helyi közösség érzékenyítése, a bv. intézetekben folyó reintegrációs tevékenységek megismertetése, amelyek összességében hozzájárulnak a szabadult elítéltekkel szembeni előítéletek enyhítéséhez.

Kedvezményezettjei elsősorban állami, önkormányzati, egyházi fenntartású intézmények és közhasznú jogállású civil szervezetek. A partnerszerv kiválasztásakor a bv. intézetek kiemelten figyelembe veszik a jubileumi évfordulókat, jeles napokat, az egyházi és nemzeti ünnepeket, a közösségi jóvátételi program és a partnerszerv összetársadalmi üzenetét, a bv. intézet fogvatartotti populációját, továbbá az érintett közösség attitűdjét.

5.9. A börtön sajátos környezete és személyzete, a fogvatartotti hierarchia, informális háló

A totális intézmény jellemzője, hogy jelentős számú hasonló szituációban lévő személy él benne, akiket a társadalomtól valamiért elzártak, életük szigorú szabályok szerint, uniformizáltan, irányítás és ellenőrzés mellett folyik, ilyen a börtön is. A kívülállók számára általában ez az, ami látszik belőle, emellett azonban szükségszerűen kialakul az informális élet is, ami nem látható, pedig sokszor dominál a formális szabályok ellenében. Informális szabályok határozzák meg, hogy ki, mikor, mit tehet, hogyan viselkedhet, és hol vannak saját érdekérvényesítési képességének határai.

A börtönök sajátos környezetét elsősorban a szabadságvesztés büntetéssel szükségszerűen együtt járó hiányosságok, a megfosztottság alakítja. Az elítélteknek el kell szenvednie a szabad akarat (döntés), a mozgás és a család hiányát, a javaktól, a heteroszexuális kapcsolat lehetőségétől, az önállóságtól, a biztonságos és nyugodt környezettől (otthon) való megfosztottságot. Ezek mind negatív hatást gyakorolnak a fogvatartottak önbecsülésére. Csökken az önértékelés, megnő a szorongás és a depresszió szintje.

A fogvatartottak által kialakított informális szervezet fő célja, hogy megőrizze önbecsülésüket és viszonylagos önállóságukat (szabad akarat), valamint véd a börtön személyiségromboló, egységesítő hatásai ellen. A csoportok általában kisebbek, személyes kapcsolatok és közös érdekek tartják össze, a tagok személyesen ismerik egymást. Fő értékeik az erő, a szolidaritás, az árulás tilalma és a formális szervezettel való szembenállás. A formális és az informális szervezet közötti kapcsolatot leginkább a személyzet fogvatartottakkal való bánásmódja határozza meg, ezért is fontos tiszteletben tartani a fogvatartott jogait. Tilos kínzást, embertelen és megalázó bánásmódot vagy diszkriminációt alkalmazni. Az informális hálózat létezésének előnye az aktivitás, a feszültség levezetésének és az információszerzésnek a lehetősége. Hátránya, hogy nehéz kiismerni és befolyásolni. Az informális rendszerben az értékrend alapján szükségszerűen kialakul a fogvatartottak között a hierarchia. Mindig lesznek a hierarchia alján elhelyezkedők, akik bűncselekményük, szociális hátterük vagy akár csak a testi felépítésük miatt áldozatok lesznek, a hierarchia csúcsán pedig irányítanak és töltik be a vezető szerepet a zárakban.

A személyzet és a fogvatartottak közötti formális kommunikációt a fentről lefelé irányulás jellemzi egyértelmű, kötelezően végrehajtandó utasítások formájában, ezen belül is egyre jellemzőbb az írásbeliség. A kommunikáció informális részét képezi a börtönben kialakult szleng és a tárgyakon, öltözeten keresztül közlés formái.

A személyzet és a fogvatartottak közötti formális kommunikációt a fentről lefelé irányulás jellemzi egyértelmű, kötelezően végrehajtandó utasítások formájában, ezen belül is egyre jellemzőbb az írásbeliség. A kommunikáció informális részét képezi a börtönben kialakult szleng és a tárgyakon, öltözeten keresztül közlés formái.

VI. REINTEGRÁCIÓ A GYAKORLATBAN

6.1. A reintegrációs programok

A reintegrációs programok azoknak az előre eltervezett és tudatosan irányított események, programok összefüggő sorozata, melyek előkészítik, lehetővé teszik az elítélt befogadását megelőző életkörülményeiből, életviteléből eredő hátrányainak csökkentését, személyisége és szociális készségei fejlesztését, intézeti rendbe, majd a társadalomba való beilleszkedését.

A foglalkoztatási programok közé tartozik az oktatás és szakképzés, a munkáltatás, a munkaterápiás foglalkoztatás, valamint a művelődés, sport és egyéb szabadidős tevékenység.

A családi-, társadalmi kapcsolatok támogatásához tartozik a levelezés, a látogatás, a távbeszélő használata és a csomagküldés, ezen kívül a látogató intézeten kívüli fogadásának, az eltávozásnak és a kimaradásnak a lehetősége, valamint a vallásgyakorlás, a lelki gondozás, a **társadalmi kötődés program** és a reintegrációs őrizet.

6.2. A reintegrációs programok elemzése, készítése

Oktatás: A fogvatartottak iskolai végzettsége, előképzettsége jellemzően alacsonyabb a társadalmi átlagnál, e hiányok pótlása alapvető fontosságú. Mindenkinek lehetősége van oktatásban részt venni, ha más nem egyéni tanulóként.

Az alapfokú iskolai végzettség megszerzését ösztönözni és támogatni kell. A fogvatartottak tankötelezettsége nem tér el az általános 16 éves kortól, ezért a részvétel felnőttek esetén önkéntes, viszont nem is mentesíti az alól, hogy emellett munkát végezzen. A képzés ideje alatt a fogvatartottak havonta motivációs célú, de csekély összegű (a minimálbér tizenkettede) **ösztöndíjat** kapnak. Az oktatást külső intézmények a Nemzeti Alaptanterv szerint végzik, a kiállított bizonyítvány nem utal a büntetés-végrehajtásra. Az elítélt közép- és felsőfokú iskolai oktatásban kérelemre vehet részt, felsőfokú oktatás esetén a képzés költségei őt terhelik.

Szakképzés: Szakképzésben az elítélt önkéntesen, kérelemre vehet részt. Szakképzést azokban a szakmákban kell szervezni, melyek a szabadulás után piacképesek, vagy a börtönben hasznosak, például festő, kőműves, szakács, fodrász, burkoló, mezőgazdasági munkás, hulladékválogató, nyomdász, pék. A szakképzés ideje alatt motivációs céllal az oktatásnál leírt ösztöndíj folyósítható

Munkáltatás: A munka a börtönélet nélkülözhetetlen része, amit a nemzetközi dokumentumok, a külföldi szakirodalom és a törvényi szabályozás egyaránt kiemelnek.

Munkáltatás a reintegrációs tevékenység azon formája, amikor az elítéltek vagy a kényszerintézkedés hatálya alatt álló személy és a szabálysértési elzárásra kötelezett elkövető munkavégzése szervezeten, rendszeresen, haszon- vagy bevételszerzési céllal, a munka törvénykönyvében szabályozott munkaviszonytól eltérő, jogszabályban meghatározott feltételekkel és díjazás ellenében történik. A munkáltatás tehát nem munkaviszonyban történik, hanem attól eltérő szabályokkal.

A munkáltatás célja, hogy az elítéltek lehető legszélesebb köre vegyen részt a munkáltatásban és az ellátásukhoz szükséges lehető legtöbb terméket és szolgáltatást saját maguk állítsák elő.

Az elítéltek néhány kivételtől eltekintve munkavégzési kötelezettség terheli, a kijelölt munkát szakismereteinek és képességeinek megfelelően, fegyelmezetten ellátni. Ezért őt törvény alapján megállapított díjazás (a munkavállalók előző évi minimálbérének egyharmada) és például szabadság illeti meg.

Munkaterápiás foglalkoztatás: A munkaterápiás foglalkoztatás a szociális foglalkoztatás börtönben történő megvalósítása, ebben a formában a csökkent munkaképességű elítéltek is tud rendszeres tevékenységet végezni, **önbecsülése, felelősségérzete fejlődik**. Teljesítmény követelmény éppen ezért például nem is írható elő, a cél az idő hasznos eltöltése.

Munkaterápiás foglalkoztatás a reintegrációs tevékenység azon formája, amikor elsősorban a kényszergyógykezelt, az ideiglenesen kényszergyógykezelt és a gyógyító-nevelő csoportba helyezett, illetve megváltozott munkaképességű vagy egyébként az egészségi állapota miatt a munkáltatásban részt venni nem képes elítéltek foglalkoztatása szervezeten, rendszeresen, a törvényben meghatározott feltételekkel és térítési díj ellenében, büntetés-végrehajtási jogviszony keretében történik.

A munkaterápiás foglalkoztatás időtartama nem haladhatja meg a napi hat és a heti harminc órát, de el kell érnie a napi négy és a heti húsz órát. Az így végzett tevékenységért a minimálbér kilencedének megfelelő pénzbeli térítés jár.

6.3. Művelődés, sport, szabadidő

Az elítéltek szabadidejében jogosult a bv. intézet művelődési és sportolási lehetőségeit igénybe venni. A művelődési lehetőségek például a könyvtár, a tömegkommunikációs eszközök használata, az ismeretterjesztő előadásokon, szakköri tevékenységben való részvétel. Az elítéltek jogosult kapcsolattartóitól könyvet, újságot, kapni, vagy azt saját pénzből rendelni.

A tömegkommunikációs programok közül a legnépszerűbbek a televíziós közvetítések és az intézeti videofilm-vetítések. A testmozgás és a sport legalább ilyen fontos helyet foglal el az elítéltek számára elérhető szabadidő-foglalkozások között. Kiemelt az elítéltek egészségi és pszichikai állapotának javítására, valamint szociális képességeikre (pl. szabálykövetés, csapatsportokban együttműködés) gyakorolt kedvező hatása.

6.4. Családi-, társadalmi kapcsolatok támogatása

A szabadságvesztés végrehajtásának egyik kihívása, hogy a fogvatartottak személyes kapcsolatrendszere megmaradjon, az a szabadulás után támogassa majd őket, ezért a bv. intézet feladata elősegíteni, hogy az elítélt fenntarthassa és fejleszthesse hozzátartozóival, más személyekkel és segítő szervezetekkel való kapcsolatát. Az elítélt kapcsolattartása ugyanakkor a biztonság és a rend fenntartása érdekében, vagy például egészségügyi okból törvényesen ellenőrizhető, és akár korlátozásának is helye lehet.

- **Levelezés:** Az általa megjelölt és a bv. intézet által engedélyezett személyekkel (elsősorban hozzátartozók) levelezhet, a gyakoriság és terjedelm nem korlátozott. A levelezés ellenőrzése szűrőpróbaszerű, a hivatalos levelek pedig tartalmilag nem ellenőrizhetők.

- **Távbeszélő használata:** A kapcsolattartás 1993-tól a telefon használatával egészült ki, 2015. óta a fogvatartottaknak mobilszolgáltatás igénybe vételére van lehetősége a bv. szervezet által biztosított mobil telefonkészüléken. E készülékek csak hívás indítására használhatók és csak előre rögzített telefonszámokat tudnak hívni. 2016-ban több intézetben bővült a kapcsolattartás, mert a videó telefonálás (skype) lehetősége is elérhetővé vált.

A telefonálásra egyebekben (megszakítás, ellenőrzés, stb.) a levelezés szabályait kell alkalmazni értelemszerűen.

- **Csomag:** Az elítélt havonta fogadhat, vagy küldhet általános csomagot, mely az **öt kilogrammot** nem haladhatja meg. Ez alól kivétel a ruhát, gyógyszert vagy gyógyászati eszközt tartalmazó csomag.

A csomag tartalma ellenőrizhető, abban kizárólag az elítéltek birtokában tartható tárgy lehet, a tiltott tárgyakat ki kell szűrni. Ennek érdekében 2018-tól kizárólag a bv. intézet által előre összeállított, nem postai csomagot kaphatnak az elítéltek.

- **Látogatás:** A látogatás a családdal való kapcsolattartás személyes és közvetlen formája. Az elítélt havonta legalább egyszer, alkalmanként legalább hatvan percben négy fő látogatót fogadhat, kivételes esetekben engedélyezhető látogató bv. intézeten kívüli fogadása. A beszélgetés ellenőrizhető, a látogatás a rend megsértése esetén félbeszakítható.

A látogatás főszabály szerint asztal mellett történik, de ha indokolt, akkor a bv. intézet parancsnoka elrendelhet biztonsági fülkében, vagy rácson keresztül történő lebonyolítást.

- **Kimaradás:** Kimaradás esetén az elítéltet családi és társadalmi kapcsolatainak fenntartása, oktatásban, képzésben való részvétele, a szabadulása után a munkahelyről és a lakásról való gondoskodás elősegítése érdekében legfeljebb egy napra kiengedik a bv. intézetből.
- **Eltávozás:** A reintegráció érdekében az elítéltek számára kivételesen eltávozás is engedélyezhető, mikor a családjához hazamehet. Ennek időtartama fegyházban legfeljebb öt, börtönben legfeljebb tíz, fogházban és az átmeneti részlegen legfeljebb tizenöt nap évente.

- **Az elítéltek kegyeleti jog gyakorlásának lehetősége:** A fogvatartottat haladéktalanul tájékoztatni kell közeli hozzátartozója haláláról vagy súlyos betegségéről, mert kérelmére, a bv. intézet parancsnokának engedélye alapján részt vehet a közeli hozzátartozója temetésén. A temetésen való részvétel érdekében legfeljebb öt nap eltávozás engedélyezhető, vagy a temetésre az elítéltet a bv. intézet előállítja. Ha az elítélt a temetésen nem vett részt, akkor a bv. intézet utólag előállítja a sírhelyhez, hogy lerója kegyeletét.

6.5. Vallásgyakorlás, lelki gondozás

Az elítélt jogosult vallási és lelkiismereti meggyőződésének szabad megválasztására, annak kinyilvánítására és gyakorlására, a bv. intézet házirendjében meghatározott időben és módon e jogok gyakorlását biztosítani kell. Lehetővé kell tenni a kegytárgyak birtoklását, az istentiszteleten való részvételt, az egyéni lelki gondozást, az egyházi házasságkötést, keresztelést és temetést is. A jogok annyiban korlátozhatóak, hogy a vallás gyakorlásának módja nem sértheti a fogva tartás rendjét és biztonságát.

Az elítélt az egyházi személlyel ellenőrzés nélkül tarthat kapcsolatot, amit bármelyik fél kezdeményezhet. Az elítélt kérheti, hogy vallásának megfelelő élelmelésben részesüljön.

- **Vallási részleg:** Célja az elítéltek vallásos gondolkodásban és cselekedetekben való megerősödése, ahol az elítélt folyamatos lelki gondozásban részesül, valamint a vallási alkalmakon, rendezvényeken a hozzátartozóival közösen, akár intézeten kívül is részt vehet.

Az itt elhelyezettek saját maguk által meghatározott és az intézet parancsnoka által jóváhagyott, a büntetés-végrehajtás rendszerébe illeszkedő, szigorú vallási szabályok szerint élnek. A részlegen belül jóval nagyobb számban vannak jelen a vallási témájú foglalkozások, melyeket az intézet lelkésze és az intézetben jelenlévő felekezetek tartanak.

- **Szabadításra való felkészítés:** Valamennyi, elsősorban gyakorlatias, felkészítő programot értjük alatta, amely a börtönön kívüli életbe történő eredményes beilleszkedést tűzi ki célul. Erre a fogva tartás utolsó hónapjaiban különleges figyelmet kell fordítani.
- **A társadalmi kötődés program:** Feladata a szabad élethez közelítő fogvatartási körülmények megteremtése, a szabadulást követő befogadó környezet, lakhatás és munkahely biztosítása. Ennek érdekében az elítélt jogosult havonta akár tíz nap eltávozásra, lehetősége van felügyelet nélkül külső munkahelyen dolgozni és képzetek intézeten kívüli folytatására.

6.6. Reintegrációs őrizet

A reintegrációs őrizet egy kivételes lehetőség, mely szerint az elítélt a bv. intézetet a szabadulásáig hátra lévő utolsó, legfeljebb egy évre elhagyhatja, elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásával ezt az időt otthonában vagy más engedélyezett helyen töltheti a társadalomba, a családba és a mindennapi élet történő visszailleszkedés érdekében.

VII. A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZET ETIKAI KÓDEXE

„A törvény szerint valaki akkor bűnös, ha megsérti mások jogait. Az etika szerint akkor, ha fontolgatja, hogy ezt megteszi.” Immanuel Kant

7.1. Bevezetés

A büntetés-végrehajtási szervezet Etikai Kódexének célja, hogy szakmai és erkölcsi alapvetések érvényesítésével segítse elő a büntetés-végrehajtási hivatás társadalmi elismerésének és megbecsülésének erősítését, melynek keretében

- elvárásokat fogalmaz meg a bv. szervezet személyi állománya részére a szolgálatban és a szolgálaton kívüli magatartási normák tekintetében;
- erkölcsi alapot nyújt a döntésekhez;
- védelmet biztosít azoknak, akik normakövető módon járnak el,
- segítséget nyújt a hivatáshoz nem méltó magatartások felismeréséhez.

A magatartás szabályozására a XXI. században alapvetően az írott jog hivatott. Az életviszonyok azonban olyan széleskörűek és változatosak, hogy az írott jog nem képes arra, hogy minden helyzetre, minden esetben pontos választ adjon, ezért annak kiegészítéseként szükség van más normákra is. A közszolgálatban történő munkavégzés kapcsán a dolgozók helyes viselkedéséhez a hivatásetika nyújtja ezt a támogatást.

Az etika kifejezés a görög éthosz szóból ered, amelynek jelentése érzület, jellem. Az etika mai általános jelentése: ésszerű, józan ész alapján meghozott optimális, az adott lehetőségek közül a legjobbnak ítélt megoldás és helyes döntés. A hivatásetika olyan etikai előírásokat foglal magába és értékeket határoz meg, melyeket az egyes életpályákon dolgozó közszolgálati tisztviselőknek, hivatásos alkalmazottaknak a mindennapi munkájuk során kell követniük nem csak a hivatás teljesítése során, hanem a magánéletben is. Ilyen értékek például az erkölcsi tisztesség, a felkészültség, a kiváló teljesítmény, a példamutatás, a szakmai és erkölcsi tekintély, a hatékonyság, a közbizalom fenntartása, a tisztelet, az elkötelezettség.

A büntetés-végrehajtási szervezet régi adóssága volt a hivatásetikai szabályozás, azaz Etikai Kódex elfogadása, melyre hosszú várakozás után, csak 2010-ben került sor annak ellenére, hogy az első, a témával foglalkozó szakmai tanulmányok még a XX. században születtek meg, a nemzetközi elvárások és a szakmai igények már ekkor megfogalmazódtak.

A dokumentum tartalmára a legnagyobb hatással az ENSZ, az Európa Tanács és az Európai Unió ajánlásai, a Magyar Zoltán Közigazgatás-fejlesztési Program keretében történő törvénykezés alapelvei és szellemisége, valamint a közsféra alapvető etikai követelményeiről rendelkező 105/2009.(XII. 21.) OGY határozatban megfogalmazott szakmai és erkölcsi alapvetések voltak.

7.2. A büntetés-végrehajtási sajátosságok

A büntetés-végrehajtási szervezet Etikai Kódexének egyedisége más közszolgálathoz képest egyértelműen a fogvatartottak jelenlétéből adódik. A szabadságuktól megfosztott személyek fogva tartásával járó munka az abban közreműködő személyzettől magas szintű erkölcsi felelősséget, érték- és normakövetést vár el. Ezen elvárások a fogvatartottakkal való etikus magatartás és bánásmód tanúsítását követelik meg. A szabadságuktól megfosztott személyek fogva tartását foganatosító szervezet tagjai nem tanúsíthatnak, ösztönözhetnek és tűrhetnek el kínzást és egyéb kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódot megvalósító cselekményt, vagy magatartást a hivatásuk teljesítése során.

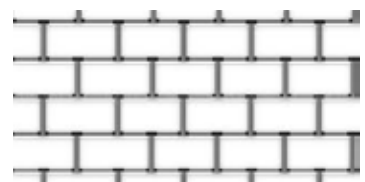
Emellett a büntetés-végrehajtási szervezet működéséhez is elengedhetetlenül szükséges a közbizalom, az állampolgárok megbecsülése, ezért különösen károsnak tekinthetők azok a szolgálaton kívüli cselekmények, amelyek azt veszélyeztetik. A személyi állomány tagjának mind szolgálatban, mind szolgálaton kívül úgy kell viselkednie, hogy az összhangban legyen a vonatkozó jogszabályok tartalmával, elveivel és az abban megfogalmazott erkölcsi normákkal, magatartása, viselkedése ne érintse hátrányosan a feladatok ellátását, és ne veszélyeztesse a szervezet tekintélyét. Ennek megfelelően az Etikai Kódex szabályai nem csak a szolgálatban eltöltött időre és magatartásra vonatkoznak, hanem szolgálaton kívüli magatartási normákat is előírnak, hatálya pedig kiterjed a büntetés-végrehajtási szervezet feladatait végző személyi állomány valamennyi tagjára, tehát nem csak a hivatásos állományra, hanem a szervezetenél dolgozó közalkalmazottakra, kormánytisztviselőkre és munkavállalókra is.

A büntetés-végrehajtási sajátosságok összefoglalására a legcélszerűbb Jess Magham úr, New York-i vezető börtöntisztviselő és egyetemi oktató munkásságának ismertetése, aki több évtizedes szakmai tapasztalata és a világ számos részén tett látogatásai alapján összeállította a börtöntisztek „tízparancsolatát”, és ezt már 1993-ban egy nemzetközi szakmai konferencia keretében ismertette:

1. A börtöntiszt legyen mindig ápoltságban, és jól öltözzön.
2. Tartózkodni kell a vulgáris és az elítéltek által használt argó kifejezések használatától.
3. Ismernie kell és be kell tartania a börtön szabályait és előírásait.
4. Egyenlően és igazságosan kell érvényesítenie a börtön szabályait.
5. A börtöntiszt soha ne beszéljen magánéletéről az elítéltekkel.
6. Egy felelős börtöntiszt soha nem engedheti meg, hogy az elítélt kihallgassa más börtöntisztekkel és személyzettel folytatott beszélgetéseit.
7. Soha ne tegyen olyan ígéretet az elítélteknek, amelyet később nem lehet végrehajtani.
8. Szakértőnek kell lennie mások meghallgatásában.
9. A börtöntisztnek meg kell hallania az elítélt szavai mögött lapuló jelentést és jelzést.
10. A börtöntisztnek ügyelnie kell szavahihetőségére és figyelnie az elítéltek kéréseire.

7.3. Az Etikai Kódex érvényesülése szolgálatban

Az előírások rendszere a büntetés-végrehajtási szervezet személyi állománya irányában pozitív és negatív, elvárásokból és tilalmakból épül fel, kiemelten kezeli a fogvatartáshoz kapcsolódó, valamint a vezetői felelősséget.

A személyi állomány tagjával szembeni legalapvetőbb elvárások a következők:

- becsületesség, elfogulatlanság, pártatlanság, pártsemlegesség;
- lojális, lelkiismeretes, jóhiszemű és humánus szolgálatellátás;
- bajtársi segítség és együttműködés (különösen erőszakos cselekmények esetén);
- adatok, információk bizalmas kezelése;
- emberséges bánásmód, empatikus viselkedés, kulturált kommunikáció;
- példamutató hozzáállással és cselekedetekkel törekedni arra, hogy pozitív emberi magatartásmintát mutassanak a fogvatartottak számára;
- tisztelet és a tisztességes bánásmód a fogvatartott családtagjai és egyéb hozzátartozói irányában a velük való szakmai érintkezés során;
- fogvatartottal szembeni erőszakos cselekmény vagy egyéb más fizikai, vagy mentális visszaélés, jogellenes megkülönböztetés megakadályozása;
- megakadályozni, hogy a személyi állomány bármely tagja a fogvatartottakat és családjukat érintő korrupt helyzetbe, szabálytalan, erkölcsstelen viszonyba kerüljön;
- ápolts, kulturált egyenruha, öltözet és megjelenés szolgálatban és szolgálaton kívül.

A szolgálaton kívüli viselkedéshez kapcsolódó előírások kapcsán azonban ennél is egyértelműebbek és kézzel foghatóbbak a tilalmak.

Szolgalatban tilos:

- bárminemű szélsőséges, tiszteletlen megnyilvánulás;
- a szervezet tekintélyét aláásó magatartás, viselkedés tanúsítása;
- a közpénzek nem szabályszerű, vagy nem célszerű felhasználásra irányuló magatartás vagy akár csak ilyen látszat keltése;
- fogvatartottak előtt más személyét, munkáját, családtagjait, tulajdonságait kritizálni;
- eseményeket, híreket és – különösen a fogvatartottakra vonatkozó - információkat tiltott módon nyilvánosságra hozni, azok ismeretével visszaélni;
- bármely erőszakos, egyéb fizikai vagy mentális visszaélés, tiltott megkülönböztetés;
- fogvatartottól szívességet, magánjellegű adatot vagy információt kérni vagy elfogadni;
- feladat teljesítéséért, illetőleg az előírások megszegéséért a fogvatartottaktól vagy más magánszemélytől ellenszolgáltatást elfogadni.

Vezetői beosztásban a felelősség fokozott, hiszen ő nem csak önmagáért, hanem a munkatársaiért is felelősséggel tartozik. A vezetőkkel szembeni különleges etikai elvárások közé tartozik, hogy ellenőrzéseiket következetesen és körültekintően hajtsák végre, gondoskodjanak beosztottjaikról, tartsák tiszteltben a beosztottak emberi méltóságát, ugyanakkor támasszanak magas szintű követelményt a feladatok végrehajtása érdekében.

7.4. Az Etikai Kódex érvényesülése szolgálaton kívül

Az elvárások és a tilalmak:

- A személyi állomány viselkedése általában szolgáljon mintául mások számára.
- A személyi állomány tagja szabadidejében nem folytathat olyan tevékenységet, amely hivatásával összeegyeztethetetlen, a közbizalom veszélyeztetésére alkalmas (függőséget okozó szerencsejáték, botrányos életvezetés, italozó életmód, kábítószer fogyasztás, bűnözői kapcsolatok létesítése, jogellenes szervezetek támogatása, stb.).
- Alakítsa úgy kapcsolatrendszerét, hogy ne kerüljön szolgálati jogosultságaival és kötelezettségeivel ellentétes függőségi helyzetbe.

- Ápolt, tiszta és rendezett öltözkéivel, egyenruhájával ébresszen tiszteletet és bizalmat.
- Munkahelyen és magánéletében kerülni kell a kihívó, alkalomhoz nem illő öltözetet.
- Tartsa rendben és tisztán környezetét.

7.5. Az etikai eljárás

Az elvárások és a tilalmak érvényre jutását az alapozza meg, hogy a személyi állomány tagjainak jelenteniük kell minden olyan cselekményt, amely hátrányos következményekkel járhat a szervezet egészére vagy annak egyes tagjaira nézve, mely alapján – ha súlyosabb cselekmény nem valósul meg – etikai eljárást kell lefolytatni.

Az etikai bizottság az eljárás során:

- megállapítja, hogy etikai vétség nem történt;
- megállapítja valamely etikai szabály megsértésének a vétségét;
- szükség esetén a vétség súlyának megfelelően más eljárást kezdeményez.

Az etikai bizottság az alábbi szankciókat tartalmazó határozatokat hozhatja:

- szóbeli figyelmeztetés;
- írásbeli figyelmeztetés;
- szakmai alkalmasság vizsgálatának kezdeményezése állományilletékes parancsnoknál.

Névtelen bejelentés nem alapozhatja meg etikai eljárás lefolytatását.

A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló törvény alapján a Magyar Rendvédelmi Kar törvényben meghatározott esetekben, hivatalból folytat le etikai eljárást a tagságával, azaz valamennyi hivatásos állományú dolgozóval szemben.

BELÜGYMINISZTERIUM

